

Kurátor jako koordinátor pomoci dětem v systému péče o ohrožené děti

Zdeněk Cetyl

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zdeněk CETL**
Osobní číslo: **H118038**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Kurátor jako koordinátor pomoci dětem v systému péče o ohrožené děti**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- Kurátora pro mládež, jeho pracovní zařazení jako pracovníka Orgánu sociálně právní ochrany dětí, kurátora jako koordinátora spolupráce jeho a institucí, zakotvení v zákoně
- Ohrožené děti - klienti kurátora pro mládež - vycházeno ze zákona OSPOD - delikventní, s poruchami chování, vedoucí zahálčivý život, páchající trestnou činností, děti ohrožené rizikovým jednáním
- Ostatní instituce v systému nabízející služby a pomoc /státní i neziskové/, podílející se na práci s dětmi a mládeží
- Na možnosti péče a pomoci kurátora
- Na možnosti sociální pedagogiky při nápravě tohoto stavu

Součástí práce bude sociologický průzkum (event. drobný sociologický výzkum) zaměřený na zjištění možností kurátora jako koordinátora spolupráce institucí zabývajících se ohroženými dětmi a mládeží, při pomoci těmto rizikovým dětem.

K tomu využiji:

- analýzu dokumentace
- pozorování /kurátora při práci/
- rozhovoru s kurátorem

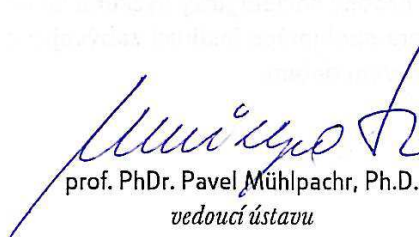
Rozsah bakalářské práce:
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003. Mládež a delikvence. Praha: Portál. ISBN 80-7178-771-X
NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. 2007. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář. Praha: LINDE nakladatelství. ISBN 978-80-86131-72-6
ŘEZNÍČEK, I. 2000. Metody sociální práce. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-00-1
Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Ivan Nedoma**
Katedra sociální pedagogiky
Datum zadání bakalářské práce: **16. března 2012**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. František Vízdal, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

ZJENĚK OETL
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně .....
17.4.2013

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce nazvaná „Kurátor jako koordinátor pomoci dětem v systému péče o ohrožené děti“ popisuje společenské a sociální procesy při pomoci ohroženým dětem. V teoretické části práce je popsána práce kurátora, osobnostní předpoklady pro výkon této profese a role kurátora v procesu sociální intervence. Jsou zde definovány skupiny rizikových a delikventních klientů a proces sociální práce s nimi. Empirická část prezentuje výsledky kvalitativního výzkumného šetření a analýzy jednotlivých kazuistik včetně jejich vyhodnocení.

Klíčová slova

kurátor, sociálně-právní ochrana dítěte, legislativa, dysfunkční rodina, ohrožené dítě, riziková mládež, delikventní mládež, sociální práce jako proces, sociální poradenství, intervence, prevence, analýza kazuistik

ABSTRACT

My Bachelor thesis called Curator as children's help coordinator within the vulnerable children care system, describing social processes on endangered children's aid. Within theoretical part of my Bachelor thesis is described Coordinator's work, his personal prerequisite to be eligible to do this profession as well as the role of curator within social intervention proceeding. Further there are the groups of potentially risky, offending clients and approach towards them being defined. Empirical part is presenting result of qualitative research and analysis including every single case interpretation and its evaluation.

Keywords

Curator, socio-legal protection of children, legislature, dysfunctional family, vulnerable child, risky youth, delinquent youth, social work as proceeding, social advisory, intervention, prevention, case interpretation analysis.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěl poděkovat panu PhDr. Ivanu Nedomovi, který mi poskytl cenné rady a informace při zpracování mé bakalářské práce.

Stejně tak bych chtěl poděkovat kurátorce městského úřadu, kde jsem absolvoval praxi, za svůj čas a ochotu, díky které jsem se mohl účastnit výslechů a jednání s dětmi, které potřebovaly pomoc kurátora.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8	
I	TEORETICKÁ ČÁST	10
1	INSTITUT SOCIÁLNĚ – PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	11
1.1	LEGISLATIVNÍ RÁMEC A POJEM OSPOD.....	11
1.2	VYMEZENÍ POJMU KURÁTORA V RÁMCI OSPOD.....	13
1.3	PŘEDPOKLADY PRO VÝKON POVOLÁNÍ.....	13
1.4	ROLE KURÁTORA V SYSTÉMU PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI A SOCIÁLNÍM PORADENSTVÍ.....	15
2	OHROŽENÉ DĚTI.....	16
2.1	OHROŽENÉ DĚTI A KLIENTI KURÁTORA PRO MLÁDEŽ.....	16
2.2	IDENTIFIKACE DÍTĚTE OHROŽENÉHO RIZIKOVÝM CHOVÁNÍM	19
2.3	DELIKVENTNÍ MLÁDEŽ	20
2.4	SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK A JEHO KLIENT.....	20
3	INTERVENCE A JEJÍ ZPŮSOBY	22
3.1	SOCIÁLNÍ PRÁCE S KLIENTEM JAKO PROCES	22
3.2	MOŽNOSTI INTERVENCE KURÁTORA.....	25
3.3	RODINA JAKO PODPŮRNÁ INSTITUCE A INTERVENCE V RODINĚ	26
3.4	PREVENTIVNÍ A INTERVENČNÍ PROGRAMY.....	27
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	29
4	KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ A ANALÝZA KAZUISTIK.....	30
4.1	METODOLOGIE, CÍL VÝZKUMU A STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	30
4.2	KAZUISTIKY	31
4.2.1	KAZUISTIKA č. 1 – Marcel 13 let	31
4.2.2	KAZUISTIKA č. 2 – Denis 15 let	34
4.2.3	KAZUISTIKA č. 3 – Jenda 13,5 let.....	36
4.2.4	KAZUISTIKA č. 4 – Leoš 15 let.....	39
4.3	ANALÝZA A VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	42
ZÁVĚR	55	
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	56	
SEZNAM PŘÍLOH.....	59	

ÚVOD

Aktuálně se na všech odborných úrovních mluví o potřebě změn v souvislosti se sociálně-právní ochranou dětí, přesněji řečeno o kuratele, neboť v ČR přibývá stále více ohrožených delikventních dětí, dětí s poruchami chování, dětí, které vedou zahálčivý život a dopouštějí se protizákonného nebo jiného rizikového jednání. Na tyto děti se ze zákona zaměřuje sociálně-právní ochrana dětí, obecně sociální pracovníci obecního úřadu pověřeného k výkonu státní správy. Ve většině případů se jedná o kurátory pro mládež. Ne všude, však dosud existuje samostatná pracovní pozice, a tak často dochází k tomu, že se kumulovanými pracovními povinnostmi přetížení sociální pracovníci nemohou dostatečně a plně věnovat právě dětem a mládeži, kteří jsou ohroženou rizikovou skupinou.

Národní strategie ochrany práv dětí, jež byla schválena Usnesením Vlády ČR č. 816 ze dne 9. listopadu 2011 spolu s Akčním plánem na období 2012-2015 (schválený 11. dubna 2012) zahrnuje do celonárodního projektu Transformace systému péče o ohrožené děti pojem sociální kuratele pro děti a mládež. Tento pojem by měl být aktuálně vymezen v novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999, jež se připravuje a měl by být účinný v průběhu roku 2013. Kuratele pro děti a mládež bude mít tímto velkou oporu v zákoně, což se týká nejen specificky vyměřené činnosti kurátora pro děti a mládež, ale i souborů specializovaných opatření. Kurátor tak bude mít k dispozici více možností a nástrojů pro odstranění, zmírnění a zamezení prohlubování nebo opakování poruch fyzického, psychického nebo sociálního vývoje, a to až do dovršení zletilosti dítěte.

V současné době, jak jsem se již zmínil, sice kurátor pracuje s ohroženými dětmi a jejich rodinami, ale v budoucnosti by se mohly prohloubit možnosti péče a pomoci kurátora právě v tom, že bude informovat o postupně vznikajících nových institucích, které nabízejí větší možnosti sociálních služeb pro tyto ohrožené děti a jejich rodiny. Tím, že tato pomoc je garantována státem, je zajištěn rovný přístup ke všem dětem v obtížné životní situaci a zároveň také to, že cílená pomoc je realizovaná konkrétními kurátory na lokální úrovni, což je dáno kurátorovou znalostí dítěte, konkrétní rodiny, komunity a souvislostí v dané lokalitě. Velmi důležitá je možnost intenzivního kontaktu kurátora, rodiny a navázaných institucí, jež poskytují potřebné sociální služby. Kurátor tak je jakýmsi koordinátorem pomoci ohroženým dětem v celém systému péče o ně.

Vzhledem k tomu, že jsem absolvoval praxi na odboru sociálních věcí obce s rozšířenou působností, přišel jsem do styku s klienty, kteří potřebovali pomoc kurátora, a pronikl jsem

více do této problematiky, rozhodl jsem se napsat bakalářskou práci související s touto problematikou. Ve své práci se proto chci věnovat právě problematice práce kurátora a možnostem jeho pomoci dětem s rizikovým chováním, jež se nacházejí v obtížné životní situaci. Zjistím, jaké jsou možnosti nejen kurátora, ale i dalších zainteresovaných institucí státních i neziskových, které nabízejí škálu různých služeb v této oblasti k podpoře ohrožených dětí a jejich rodin. Zajímají mě i příčiny, které vedly k tomu, že se dítě dostalo až ke kurátorovi, stejně jako motivace a chuť samotných dětí a rodin ke spolupráci. Jak dítě vnímá práci kurátora, zda je to pro něj pomoc nebo kontrola, a zda se dítě samo aktivně zapojí do socializačního procesu. Zajímá mě také, do jaké míry je celý systém pomoci plně funkční.

CÍL

Cílem výzkumu je tedy zjistit, zda při intervenci kurátora za podpory všech zúčastněných subjektů v rámci multidisciplinární spolupráce dochází k pozitivnímu rozvoji osobnosti dítěte, což je základním předpokladem resocializace ohroženého dítěte a také, jaká je míra úspěšnosti celého procesu.

METODIKA

Pro svůj výzkum v bakalářské práci jsem zvolil kvalitativní výzkum. Prostřednictvím kazuistik, analýzy spisové dokumentace a také pozorováním tak shromáždím data, která pak zanalyzuji a vyhodnotím.

Výběr respondentů byl záměrný, ne náhodný. Jednalo se o děti s delikventním a rizikovým chováním, klienty kurátora pro děti a mládež, které jsou v péči kurátora dlouhodobě – minimálně 1 rok - pro možnost zhodnocení efektivnosti působení kurátora a multitému na výchovu dítěte. Rovněž byla vymezena věková hranice dětí od 12-15 let. Spodní hranice věku byla zvolena proto, že tyto děti jsou již vzhledem k rozumové vyspělosti schopny se vyjadřovat do protokolů, spisové dokumentace a jsou schopny na sebe při spolupráci převzít částečnou zodpovědnost. Pro výzkum byli vybráni 4 klienti, kteří byli zároveň ochotni spolupracovat, proto tento výběr můžeme nazvat jako účelový. Vzhledem k tomu, že jsou respondenti nezletilí, bylo nutno zajistit i souhlas zákonných zástupců s účastí na výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 INSTITUT SOCIÁLNĚ – PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Ochrana dítěte, která je širším pojmem než sociálně-právní ochrana, tak zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte, a je proto upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly. Tvoří tak předmět činnosti celé řady orgánů, právnických a fyzických osob, a to v závislosti na jejich působnosti. Ochrana dítěte a zajišťování jeho práv se promítá do právních předpisů v oblasti rodinně-právní, sociální, školské, zdravotní, daňové, občanskoprávní, trestní apod., a z toho také vyplývá okruh subjektů, které ji realizují. Z této skutečnosti je zřejmé, že právní úpravu ochrany dítěte nelze zahrnout do jediného právního předpisu. Deklarace práv dítěte, přijatá VS OSN 20. listopadu 1959 a Úmluva o právech dítěte přijatá v roce 1989, deklarují rodinu jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, které musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla plnit svou úlohu.

Dítě tak ve smyslu těchto mezinárodních dokumentů potřebuje pro svou tělesnou a duševní nezralost zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením a po něm. (<http://www.mpsv.cz/cs/4>).

1.1 Legislativní rámec a pojem OSPOD

Sociálně-právní ochrana náleží všem dětem, které se nacházejí na území České republiky a to bez ohledu na to, jestli mají či nemají státní občanství. Rozdíl spočívá pouze v míře, v jaké se těmto dětem sociálně právní ochrana poskytuje. Podle § 2 odst. 2 zákona o SPOD náleží sociálně-právní ochrana dítěti, které:

- má na území ČR trvalý pobyt,
- podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, má povolen trvalý pobyt nebo je hlášeno k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů,
- podalo návrh na zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany na území ČR (tzn. o udělení azylu nebo doplňkové ochrany podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o azylu“),

- je oprávněno na území ČR trvale pobývat, nebo
- pobývá na území ČR s rodičem, který podal žádost o udělení oprávnění pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky, nebo které již pobývá na základě uděleného oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany na území České republiky podle zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů (<http://www.mpsv.cz/cs/7241>).

Zákon vymezuje z věcného hlediska okruh dětí, na které se sociálně právní ochrana vztahuje. Přesto existuje mnoho situací, do kterých se děti s rodiči dostávají a které nelze taxativním způsobem v zákoně vyjádřit. Jedná se o situace, kdy např.:

- rodiče dětí zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti,
- děti byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, a tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy,
- děti vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, děti mladší 15 let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak narušují občanské soužití,
- opakovaně se dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte,
- děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezřeni ze spáchání takového činu,
- děti, které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umístovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;
- děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;
- děti, které jsou žadateli o azyl odloučenými od svých rodičů, popřípadě jiných osob odpovědných za jejich výchovu.

Zákon o SPO tedy předpokládá, že tyto skutečnosti trvají takovou dobu, že je třeba situaci vhodným způsobem řešit. Pokud by se jednalo o jednorázovou záležitost, musela by být takové intenzity, že by nepříznivě ovlivnila vývoj dítěte. (<http://www.mpsv.cz/cs/7241>).

1.2 Vymezení pojmu kurátora v rámci OSPOD

Jak je vidět, v textu zákona se pojem „kurátor“ dosud neobjevuje, ačkoliv je běžně používán v praxi. Podle Matouška a podle Slovníku sociální práce je kurátor pro děti a mládež „odborný pracovník státní sociální pomoci, který se zabývá dětmi a mladistvými obtížně vychovatelnými, mladistvými pachateli trestné činnosti a jejich rodinami, jimž poskytuje poradenskou a socioterapeutickou pomoc“. (MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 99).

Jak jsem zmínil již v úvodu, Akční plán na období 2012-2015, který byl schválen 11. dubna 2012 zahrnuje do celonárodního projektu nazvaného „Transformace systému péče o ohrožené děti“ nový pojem - sociální kuratela pro děti a mládež. Tento pojem by se měl nově objevit v novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999, který prochází posledními úpravami, a který by měl nabýt účinnosti v průběhu roku 2013. Kuratela pro děti a mládež a potažmo tedy i „kurátor“, bude mít tímto velkou oporu v zákoně. Tato změna postihne nejen výčet specificky vyměřených činností kurátora pro děti a mládež, ale i soubory specializovaných opatření zaměřených na jejich zdokonalení. Kurátor tak bude mít k dispozici více možností a nástrojů pro odstranění, zmírnění a zamezení prohlubování nebo opakování poruch fyzického, psychického nebo sociálního vývoje, a to až do dovršení zletilosti dítěte. Je to krok správným směrem, a je dobře, že termín, se kterým běžně pracuje i veřejnost, média a literatura bude mít své pevné legislativní ukotvení.

1.3 Předpoklady pro výkon povolání

Práce v sociální sféře obecně klade na každého pracovníka velké nároky. Každá oblast pomoci je v něčem specifická, ať už se jedná např. o seniory, klienty handicapované fyzickým či smyslovým postižením. Z tohoto pohledu by se mohlo stát, že práce kurátora pro děti a mládež patří v systému sociální práce k té jednodušší. Při bližším pohledu je však zřejmé, že tomu zdaleka tak není. Kurátor představuje jakýsi pomyslný soubor mnoha profesí. Musí být dobrým organizátorem, manažerem celého programu, učitelem, psychologem, člověkem empatickým a schopným navodit důvěru nejen při práci s dítětem samotným, ale také s jeho rodiči, sourozenci, či jinými příbuznými, kteří jsou neodmyslitelnou součástí celého resocializačního procesu.

Jako pravdivá a současně poetická se jeví definice britského publicisty a humanitárního pracovníka Jonathana Dimblebyho, který popisuje sociálního pracovníka následovně: „Sociální pracovníci dělají práci, která je duchovně, mravně i fyzicky náročná, práci, která je trvalou zkouškou charakteru a inteligence, práci, která vyžaduje zcela mimořádnou odhodlanost a angažovanost.“ (PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R. *Sociálně-právní ochrana v praxi*. Praha: Grada, 2012, s. 121).

Velký důraz je kladen v první řadě na formální vzdělání, odbornost a profesionalitu. Právě profesionalita je založena podle Koti na vysoké úrovni teoretických znalostí, nezávislém posouzení potřeb klienta a na obraně principů profese před neprofesionálními laickými zásahy. „Míra profesionality záleží také na schopnosti jednotlivých subjektů vytvářet odborná sdružení či asociace, stanovit etický kodex a pracovat v rozvinutém systému vnitřní kontroly.“ (JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004, s. 56).

Samozřejmým předpokladem je také kromě odborné způsobilosti způsobilost k právním úkonům, zdravotní způsobilost a bezúhonnost. Právě profesionalitu a odborné kompetence, chápe Havrdová, jako zásadní předpoklad pro kvalitní funkcionální projev. „Mezi důležité kompetence člení umění účinné komunikace, plánování intervenčních postupů a strategií, podporu a pomoc vedoucí k soběstačnosti, poskytování sociálních služeb včetně poradenství, podpora dalšího vzdělávání a týmové práce celé organizace.“ (HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: Osmium, 1999, s. 46).

K mnoha jiným významným osobním vlastnostem, kterými musí disponovat kurátor pro děti a mládež přiřazuje například Matoušek „...zdatnost, inteligenci, přitažlivost, důvěřivost komunikační dovednosti a empatii.“ (MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 52 – 54).

Řezníček připomíná, že neméně důležitá je empatie, vřelý a opravdový přístup, a říká doslova, že: „...“ bez schopnosti vhledu do situace klienta, bez vstřícného zájmu a respektu vůči němu a bez jednoznačné komunikace je vztah ke klientovi problematický.“ (ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994, s. 23).

Dalšími nezpochybnitelnými vlastnostmi, které nesmí dobrému kurátorovi chybět, jsou dle Kopřivy láska k lidem, vnitřní klid a vyrovnanost, porozumění, vlídnost a profesionální kompetence a dodává: „Pomáhající pracovník se však velmi často setkává s lidmi v nouzi, v závislém postavení, kteří zpravidla potřebují víc než pouhou slušnost, a to přijetí,

spoluúčast, porozumění, pocit, že pomáhajícímu pracovníkovi nejsou na obtíž, že pracovník je neodsuzuje.“ (KOPŘIVA, K., *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2006, s. 15).

1.4 Role kurátora v systému péče o ohrožené děti a sociálním poradenství

Kurátor v podstatě dohlíží na všeobecnou ochranu dětských práv, neboť se dá předpokládat, že jejich zajištění má významný vliv na správný vývoj dítěte. Platí zásada, že pomoc je nejúčinnější, když je snadno dostupná a dosažitelná. Smyslem státní správy je mimo jiné být co nejbližší občanovi, který se dostane do jakékoliv sociálně nevýhodné situace. Proto obecní úřady obce s rozšířenou působností plní nejvíce úkolů právě v oblasti sociálně-právní ochrany hlavně z toho důvodu, že tato instituce může bezprostředně sledovat ochranu práv dětí a včasným zásahem zajistit přijetí takových opatření, která jsou nezbytná k zabezpečení zdravého vývoje dítěte a současně přitom poskytnout dostatečnou pomoc také rodině dítěte. Náplní práce sociálního pracovníka je evidování těchto dětí, zastupování jejich zájmů v roli opatrovníka mimo jiné i při soudních řízeních a vykonávání dohledu nad nezletilými. Dále je jeho úkolem sledovat výkon ústavní a ochranné výchovy, koordinovat spolupráci se školou, lékařem a policií a dalšími institucemi, které se na řešení případu podílejí. (MOTEJL, Otakar, Iva ČERNÁ, Klára PANOVSÁ, Petra MATYÁŠOVÁ. *Rodina a dítě. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007).

2 OHROŽENÉ DĚTI

Celý proces identifikace ohroženého dítěte začíná v sociálním prostředí, ve kterém se dítě pohybuje. Například ve škole, ve zdravotnickém zařízení nebo v komunitě, kde dítě žije. Za nejdůležitější faktor považuje Pemová a Ptáček včasnou identifikaci. Ta je však závislá podle autorů na míře povědomí veřejnosti o povinnosti informovat a také na schopnosti rozpoznání této situace. „Laická veřejnost může jen s obtížemi posoudit, jestli je situace natolik vážná, že vyžaduje intervenci sociálního pracovníka. Zde se tedy otevírá prostor pro širokou osvětovou preventivní činnost OSPODU.“ (PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R. *Sociálně-právní ochrana v praxi*. Praha: Grada, 2012, s. 51).

2.1 Ohrožené děti a klienti kurátora pro mládež

Poruchové či nepřiměřené chování dětí a mládeže navzájem ovlivňují faktory nejen biologické, ale také sociální. Podle Čápa je důležité, v jakém věku je posuzován vzájemný podíl vlivu prostředí a genetické výbavy. „Zatímco v nižším věku se na formování osobnosti podílí zejména dědičnost, u staršího dítěte už je zřejmý vliv prostředí, osobní zkušenosti jedince a společnosti, ve které je vychováván.“ (ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: SPN, 1983, s. 84).

Dědičnost

Významným faktorem ovlivňujícím chování jedince je dědičnost. „Genetická výbava zvyšuje pravděpodobnost vlivu dalších činitelů na chování, které se v negativním případě může stát chováním delikventním. Podle Matouška genetická výbava zvyšuje pravděpodobnost působení vlivů prostředí. Bývá zmiňována také jako příčina snížené sebekontroly nebo hyperaktivity, která postihuje 10 – 15 % dětí, především chlapců. Hyperaktivní jedinci mají problémy s chováním, které je příčinou negativního přijímání okolí a malé oblíbenosti v kolektivu. Komunikace bývá problematičtější a také tyto děti mívají častěji snížené sebehodnocení.“ (MATOUŠEK, O. KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, s. 21 – 29).

Dospívající jedinec s diagnostikovanou hyperaktivitou je ohrožen vyšším rizikem asociálního chování. Častěji u něj mohou vznikat stresové situace, na které nedokáže reagovat přiměřeně. Jeho chování bývá v důsledku poruchy více impulzivní a může vyústit v rizikové.

„Zajímavé jsou i studie, které se týkaly adoptivních dětí, a které prokázaly souvislost mezi sociálním statutem rodiny a rizikovým chováním. Výzkum prokázal vyšší pravděpodobnost kriminálního chování u dětí adoptovaných v chudých rodinách, než u dětí z rodin žijících v dobrých ekonomických podmínkách.“ (MATOUŠEK, O. KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, s. 25).

Pohlaví a věk

Při srovnávání výskytu patologického chování se podle Fischera muži dopouštějí delikvence a kriminality častěji než ženy. „Příčinou je zřejmě odlišné jednání, které bývá u mužů více agresivní. Pokud jde o věk, potom se kriminálního chování dopouštějí nejčastěji muži kolem 26 let věku, na rozdíl od dívek, které páchají spíše podvody, krádeže a prostituci.“ (FISCHER, S., SKODA, J. *Sociální patologie: Analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009, s. 157).

Rodina

Rodina je chápána jako základní prvek ovlivňující výchovu potomka. V zákoně č. 94/1963 Sb. je výslovně uvedeno, že rozhodující slovo ve výchově dětí mají právě rodiče, kteří osobním životem a chováním mají být příkladem svým dětem. Rodina je činitel, který dítěti zprostředkovává první kontakt se sociálním prostředím, učí ho zvládat základní návyky a je pro dítě zdrojem poznávání a nových zkušeností. Nejdůležitější úlohu však hrají rodiče tím, že poskytují dítěti lásku, porozumění a zázemí, ve kterém uspokojují všechny jeho potřeby materiální i citové.

Škola

„Ve školním prostředí ztrácí dítě své výjimečné postavení, které mělo dosud ve vlastní rodině. Vstupuje do nových vztahů nejen se spolužáky, ale také s učiteli, což formuje vnímání jeho vlastní hodnoty. V dětském kolektivu často vznikají specifické sociální vztahy vyjádřené zvláštním jazykem, zvyklostmi a rituály. Vznikají další podskupiny, které mohou být zárodkem asociálních part.“ (MATOUŠEK, O. KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, s. 75). V tomto období je velmi důležitý přístup učitele, spravedlivý postoj k dětem, jasné řešení konfliktních situací a přímá spolupráce školy s rodinou. Školní prostředí je velmi silným socializačním faktorem, který často formuje základy etiky a chování v budoucím životě.

Vrstevnícké skupiny

Čírtková zmiňuje, že „...typickým věkem, kdy dítě začíná vyhledávat kontakty s vrstevníky je mezi dvanácti až sedmnácti roky věku. Pokud rodina nedokáže uspokojit potřeby dítěte, mezi které patří potřeba respektování, obliby a uznání, je parta vrstevníků, kde se mu tohoto ocenění dostane, velmi přitažlivá. Zvláště pro děti z nefunkčních rodin, které vyrůstají bez zájmu rodičů, má vrstevnícká skupina velký význam.“ (ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000, s. 145).

Volný čas

Volný čas je doba, ve které vykonáváme činnosti, které si dobrovolně vybíráme, které nám přinášejí radost, ať už se jedná o aktivity duševní nebo fyzické. Rodiče jsou prvními, kteří dítěti nabídnou možnosti, jak tento čas využít. Jsou těmi, od koho dítě přebírá model životního stylu. Záleží také na nich, zda volný čas bude jejich potomek využívat smysluplně nebo způsobem, který je navede k pozdější možné delikvenci - toulání, záškoláctví, konzumace návykových látek, závislost na herních automatech, krádeže, atd.

Hájek charakterizuje volný čas jako „část lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyziologické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu, chod domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací) a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející – odpočinek a zábavu, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace, účast na veřejném životě.“ (HÁJEK, B., a kol. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 10).

Masmédia

„Masmédia jsou v současné době moderním médiem, které má zásadní vliv na utváření sociálního života dítěte. Technické vymoženosti nepředstavitelné pro starší generace jsou součástí každodenního života dnešních dětí – internet, facebook, počítačové hry, mobil.“ (KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, s. 126).

Úlohu médií v současné době rozděluje Kraus do čtyř kategorií:

- funkce informativní,
- funkce formativní,
- funkce komunikativní,

- funkce rekreativní.

Ne vždy je vliv médií pouze pozitivní. Stále více je kritizováno násilí, které se objevuje v televizi i počítačových hrách a má neblahý vliv na vývoj dítěte, stejně jako reklama vedoucí ke konzumnímu stylu života, nebo bulvární tisk prezentující nejrůznější „celebrity“. Tyto vzory jsou dětmi nekriticky přebírány a často se pro ně stávají příkladem.

2.2 Identifikace dítěte ohroženého rizikovým chováním

Pojmy rizikové chování a riziková mládež jsou výrazy, které se objevily v naší postmoderní společnosti. Ta prochází v posledních letech mnoha politickými, hospodářskými i dalšími společenskými změnami. Zcela se mění rodina, která byla vždy základním modelem pro výchovu dětí a postupně se stává normou, že děti jsou vychovávány pouze jedním z rodičů, a to zpravidla matkou. Vezmeme-li v úvahu feminizované školství, potom chlapcům velmi chybí pozitivní mužský vzor.

Jak uvádí Matoušek, „...některé děti po rozvodu prokazatelně inklinují k obtížím v psychologickém i sociálním fungování. Děti, které nemají oporu u svých biologických rodičů, jsou tak zvanými sociálními sirotky. Část z nich je klienty ústavních zařízení, kde podléhají deprivacním vlivům vedoucím k sociálnímu selhání.“ (MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, s. 267).

Jako hlavní typy rizik zmiňuje Matoušek:

- zvýšenou zranitelnost,
- možnost ubližovat svým chováním sám sobě,
- možnost provinit se proti jiným lidem nebo společenským zájmům.

Za zvýšenou zranitelností vedoucí k možnému sociálnímu selhání může stát syndrom hyperaktivity, vrozená anomálie osobnosti, nedostatek mentálních schopností, nezvládnutá komunikační dovednost nebo nepřitažlivý zevnějšek. Dalším novodobým faktorem může být absence standardního vzdělávání nebo pozdější nezaměstnanost.

„Dalším významným faktorem je selhávání rodiny obecně. Za velmi rizikový je považován stav, kdy:

- jeden z rodičů je nezletilý,
- dítě vychovává rodič samotný,
- dítě prožívá situace v rozvodových řízeních,

- rodič je nemocný zejména duševní chorobou,
- rodič je závislý na návykových látkách nebo hracích automatech.“ (MATOUŠEK, O.
- a kol., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, s. 268).

2.3 Delikventní mládež

Delikventní mládež se tedy dopouští takového chování, které je normou společnosti hodnoceno jako nežádoucí a nepřijatelné, a ze kterého by se mohlo v budoucnosti pravděpodobně vyvinout chování kriminální. Jedná se o činy jako záškoláctví, agresivita a šikana, útoky z domova, užívání alkoholu a jiných návykových látek, atd. Pojem delikventní chování se používá nejen v souvislosti s dětmi a mladými lidmi, kteří se dopustili nezákonného jednání, ale také u dospělých osob.

Sociologický slovník definuje delikvenci jako chování, které odporuje přijatým a uznávaným sociálním normám, a proto je považováno za nezákonné, antisociální, sociálně patologické a nemorální.

Z uvedených definic je zřejmé, že se jedná o chování společensky nepřijatelné spojené s neschopností plnit očekávání společnosti. Takové chování je následně sankcionováno podle legislativních norem nastavených danou společností.

2.4 Sociální pracovník a jeho klient

„Pokud dojde k delikventnímu chování u dítěte nebo mladistvého, pokud dítě strádá ve své vlastní rodině v důsledku špatného zacházení, týrání či zneužívání, stává se klientem sociálního pracovníka, jehož povinností ze zákona je chránit zájmy dítěte. Jedním ze základních pojmů je pojem rodičovská zodpovědnost neboli souhrn práv a povinností rodičů. Podle tohoto výkladu je rodič zodpovědný za péči o zdraví dítěte, jeho fyzický, psychický, emocionální a mravní vývoj. Výkon rodičovských práv může být pozastaven soudním rozhodnutím v případě, když rodiči brání ve výchově závažná překážka nebo když to vyžadují zájmy dítěte.“ (MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, s. 268).

V těchto případech se dítě a často i celá rodina stávají klienty orgánu sociálně právní ochrany dětí, potažmo sociálního pracovníka. U laické veřejnosti přetrvává představa, že dítě je z rodiny odebráno a je mu ihned nařízena ústavní výchova. Je třeba zdůraznit,

že ústavní výchova by měla být až posledním možným řešením, kterému předchází jiná opatření jako:

- napomenutí,
- dohled,
- omezení,
- povinnost využít odborné poradenské zařízení.

„Základem správné a účinné intervence by mělo být v první řadě promyšlené vedení případu, které dokáže zajistit, aby práce s dítětem i s dospělými odpovídala povaze problému a vývoji případu. Proto, aby celý proces probíhal koordinovaně, je nezbytnou podmínkou, aby byl určen jeden pracovník jako koordinátor všech intervencí a aby byl v této roli všemi ostatními aktéry podporován a respektován.“ (JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004, s. 32).

.

3 INTERVENCE A JEJÍ ZPŮSOBY

Sociální intervence je proces, kterým do nepříznivé situace vstupuje sociální pracovník jako poradce a pomocník. Jeho pomoc by měla směřovat k celé rodině, která je v tomto směru vnímána jako společenství s vlastními sociálními a komunikačními vazbami. Praxe prokázala, že více účinná je ta intervence, která je zaměřena spíše na procesy probíhající v rodině než na její jednotlivé členy. Při intervenci je důležité vnímat rodinu v celém kontextu životních podmínek jako je sociální status, bydlení, zaměstnanost, komunita, společenské postoje, atd.

3.1 Sociální práce s klientem jako proces

Jak už bylo uvedeno, celý proces sociální práce musí být promyšlený, komplexní a kontinuální. Jedním z prvních důležitých kroků je psychická podpora a krizová intervence. Podle Jedličky se do složité životní situace může dostat nejen dospělý člověk, ale také dítě nebo mladistvý, pro kterého je ještě obtížnější bez životních zkušeností takovou situaci řešit. Jedinec se dostává do stresující situace, ze které je bezradný a bezmocný. Úzkost, kterou prožívá, ho může přivést až k výbuchům hněvu a agresivitě. Tuto vnitřní a emoční labilitu nedokáže ventilovat a úspěšně řešit. Právě v tomto okamžiku je nutný zásah terapeuta ve formě krizové intervence. Prioritou však zůstává projev obvyčejné lidské solidarity a ochoty dotyčnému pomoci.

Zásadním a velmi důležitým prvním krokem je správná a včasná diagnostika problému a podrobné vyšetření aktuálního psychického stavu klienta a detailní zmapování problému a jeho závažnosti. Osvědčenou a spolehlivou metodou pomoci je poskytnutí dostatečného časového prostoru k tomu, aby se klient vypovídal ze svých starostí a přitom mu pozorným naslechem dát najevo, že se mu snažíme porozumět proto, abychom mu mohli účinně pomoci. Nejdůležitějším předpokladem efektivní intervence je trpělivost a ochota naslouchat.

„Především se vyhýbáme tomu, abychom nějak posuzovali výroky druhého a moralizovali. Zásada nehodnotit a duševní podpora jsou základem, na který bude možné později navázat. Prvním cílem, který bychom neměli ztratit ze zřetele, je stabilizace klientova Já.“ (JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004, s. 56).

Dalším zásadním krokem k účinné pomoci dítěti nebo mladistvému v krizi je schopnost vcítit se do jeho situace neboli empatie. Dobrý terapeut a sociální pracovník se musí zbavit případných vlastních předsudků, které by mohly ovlivnit objektivní náhled na situaci.

Kromě toho je nezbytné vnímat situaci z pozice klienta a za všech okolností respektovat jeho osobnost se všemi zvláštnostmi, jako například způsob vyjadřování, slovní zásoby, oblékání, protože všechny tyto atributy jsou odrazem jeho dosavadních životních zkušeností. Informace získané výpovědí klienta v krizové a tíživé životní situaci je nutné přijímat jako informace nutné k diagnostice bez toho, abychom se k nim vyjadřovali a nutili klientovi vlastní názory a postoje.

„Přijetí názorů a pocitů klienta se nazývá akceptace. Akceptace neznamená v žádném případě vyjádření souhlasu s klientovým jednáním a postojem k situaci, je ale nutným krokem k pochopení klientova vnitřního prožívání a porozumění příčinám jeho duševního stavu. Vždy je třeba si uvědomovat, že psychicky rozrušený člověk se vyjadřuje zmateně a překotně.“ (JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004, s. 56).

Jak dále zmiňuje Jedlička, pro dítě nebo mladistvého, který se cítí zmatený je typické, že se nachází v „bludném kruhu“. To znamená, že nedokáže situaci promýšlet a nalézat řešení. V myšlenkách se pak vrací stále ke stejným tématům. To vede ke vzrůstající nervozitě a podráždění, což ovšem většinou přivede tohoto jedince do postupně narůstající sociální izolace. Ta může u těchto dětí či mladistvých vyústit v sebevražedný pokus. „Ten lze chápat jednak o útěk dospívajícího z neúnosné zátěže, jednak jako agresi obrácenou proti sobě samotnému. Ale konec konců také proti lhostejnému nebo znehodnocujícímu sociálnímu okolí. A je třeba najít odvahu rozmlouvat otevřeně i o těchto záležitostech, jestliže si to postižený přeje.“ (JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004, s. 56). Autor pak dále zmiňuje, že je důležité si uvědomit, že psychická krize není nic, co by znevažovalo člověka v očích druhých a co by se mělo odsuzovat. Člověk má stále svou vysokou hodnotu, jenom si díky prožívanému zmatku nedokáže sám pomoci. V této výjimečné a neznámé situaci neumí ani použít naučené sociální strategie, protože prožívaná situace může pozměnit také jeho vlastní žebříček hodnot.

Faktory ovlivňující terapii

Má-li být diagnostický krizový rozhovor účinný, je podle Jedličky (JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004) důležité respektovat dva zásadní faktory, které jsou podstatné pro psychologicky správně vedený rozhovor. Těmi jsou kongruence a autenticita.

Kongruence – vyjadřuje shodu toho, co terapeut říká, s tím, jak se chová.

Autenticita – je výraz, který se užívá v humanistické psychoterapii a říká, že lidská pravdivost a hodnověrnost sociálního pracovníka nebo terapeuta je nejdůležitější podmínkou v přístupu ke klientovi. Jinými slovy, člověk, který nabízí duševní podporu, musí být hodnověrný, otevřený a čitelný, nesmí předstírat, zaplavovat klienta svými problémy a pocity. Je možné však během rozhovoru zmínit vlastní emoce, které při řešení krize klienta sám terapeut zažívá. Tuto situaci Rogers definuje jako. „Je to pravdivý vztah člověka k člověku, vztah mezi dvěma nedokonalými, ale lidskými bytostmi.“ (Rogers in Jedlička, 2005).

Zásady krizové intervence

Krizovou intervencí je nazývána okamžitá psychologická pomoc komukoliv, kdo se dostane do obtížné životní situace, kterou sám není schopen vyřešit. Odbornou pomoc nabízí psychoterapie, avšak, jak zmiňuje Jedlička: „...laickou psychologickou první pomoc v životní krizi může poskytnout každý, kdo je k tomu ochoten a má dobrou vůli se člověku v obtížích věnovat.“ (JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004, s. 56).

Sociální pracovníci a pracovníci pomáhajících profesí jsou vzděláváni a proškolení k tomu, aby dokázali včas a profesionálně zvládnout krizovou situaci. Jedlička shrnuje zásady krizové intervence v následujících bodech:

- **rozpoznání krizové situace** – znamená ve správné míře nabídnout pomoc a podporu.
- **nabídka podpory** – je krokem, který je výrazem okamžité a bezprostřední pomoci.
- **orientace v situaci** – je nutná k tomu, aby intervenující odborník správně porozuměl situaci a dokázal odhadnout její závažnost.

- *postup rozhovoru* – je významným prvkem, který vede k přehlednosti situace. Je třeba, aby byl veden nedirektivně, tedy bez rozkazů a napomínání. “Smyslem rozhovoru je navodit u klienta rozumový odstup a dokázat v něm zmobilizovat vnitřní síly.
- *uspořádané prostředí* – má za cíl navodit klid a pocit bezpečí, které jsou podmínkou pro to, aby se klient otevřel a otevřeně promluvil o své situaci.
- *pokojné vystupování* – je důležitým znakem emoční podpory a naznačuje klientovi osobní souhlas se závažností jeho problému.
- *odborná pomoc* – zejména psychologická nebo psychiatrická je na místě, kdy je zřejmé, že situace je tak závažná, že ji kurátor nebo sociální pracovník sám nevyřeší.
- *pomoc nejbližšího sociálního okolí* – je důležitá proto, že v období puberty a adolescence přestává mít dítě důvěru v rodinu a školu a citovou spoluúčasť a podporu hledá ve vrstevnické skupině, se kterou se názorově identifikuje. (JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J.: Děti a mládež v obtížných životních situacích, Praha: Themis, 2004).

3.2 Možnosti intervence kurátora

Role kurátora v práci s ohroženými dětmi a mládeží je velmi zodpovědná a náročná. Stejně jako každá jiná profese, ve které je pracovník v každodenním kontaktu s lidmi, protože klade velké nároky na osobnost kurátora. Kurátor musí disponovat takovými vlastnostmi jako je klid, rozvážnost, empatie, důvěryhodnost a rozhodnost. Náročnost jeho práce spočívá v tom, že rozhodnutí, která přijme, ovlivní životy lidí v rodině, nejen dítěte nebo mladistvého samotného. Sociální pracovník má za povinnost vždy zvolit to nejlepší řešení a ve svém rozhodování vždy zohledňovat „blaho dítěte.“ Sociální práce kurátora pro děti a mládež je složena z několika důležitých kroků, které jsou základem správného přístupu k pochopení a vyšetření situace.

Studium materiálů znamená, že „...pracovník prostuduje materiály týkající se výchovného problému dítěte z několika možných zdrojů. Vstoupí do kontaktu s rodinou, jinou osobou, nebo úředním orgánem, který na problém upozorní. Je to zpravidla instituce, se kterou je dítě v každodenním kontaktu – sousedé, lékař, škola, obecní úřad, policie, atd. Prvním důležitým krokem v práci kurátora je důkladné prostudování všech dostupných informací.“ (NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Katedra sociální práce a vzdělávání dospělých filozofické fakulty Univerzity Karlovy, 1992, s. 51-52).

Rozhovor – je dalším krokem, který následuje po studiu písemných materiálů. Je to první setkání s dítětem a jeho rodinou a klientem.

3.3 Rodina jako podpůrná instituce a intervence v rodině

Pomoc a dohled kurátora je zaměřen také na problémové rodiny. Právě dlouhodobá spolupráce s těmito rodinami představuje jednu z velmi významných položek v práci kurátora. Volí strategie působení na děti tak, aby byly účinné a odpovídaly typu poruchy chování, stejně jako sociálnímu postavení dítěte, a to nejlépe v prostředí, kde dítě žije. Odborník je v pravidelném kontaktu s rodinou, jak s dítětem, tak i jeho rodiči, kterým pomáhá nejen s výchovnými problémy, ale také s ostatními problémy, které souvisejí s péčí o dítě.

Rodičovské kompetence

Rodičovské kompetence se u staršího dítěte začínají proměňovat. Dítě chce být nejen samostatné, ale chce být též respektováno, chce, aby rodiče nejen slyšeli, ale též akceptovali jeho názor. Rodiče též musí přijmout změnu, kdy už nemohou dítěti se vším poradit a pomoci, ale musí být schopni zaangažovat další správné osoby nebo služby, které dítěti zvláště s přípravou do školy pomohou. Rodiče též musí být schopni uvažovat nad mimoškolním rozvojem dítěte v podobě různých zájmových kroužků a musí být též schopni efektivně dohlížet nad trávením volného času dítěte, protože míra ohrožení sociálně patologickými jevy (kriminální chování zvláště v partě, alkohol, kouření, drogy, ale i předčasný sex) u dítěte staršího školního věku významně roste.

Osobnostní připravenost a zralost – je charakteristická především schopností rodiče akceptovat své omezené možnosti v podpoře dítěte a s ní související schopností a ochotou zajistit „externí“ zdroje k jeho podpoře. Rodičovská zralost se v tomto období též projevuje i ve schopnosti rodiče proměnit svůj vztah k dítěti jako počínajícímu partnerovi a respektovat i některá přání, která nejsou zcela v souladu s představami rodiče.

Materiální zajištění – zde představuje nejen otázku základních potřeb biologických a školních, ale dítě v tomto věku může mít specifické nároky na některé věci (např. oblečení), které nemají faktický význam, ale pomohou mu např. v sociálním začleňování do referenční skupiny apod. Rodič zde musí uvážlivě hodnotit nejen své možnosti, ale přínos daných věcí pro dítě.

Rodičovské dovednosti – zde se poměrně výrazně mohou rozšiřovat v určitém smyslu slova o „manažerské“ dovednosti. Rodič musí zajistit koordinaci školních aktivit dítěte, školní přípravu, mimoškolní aktivity, možnost volného času dítěte a svoje pracovní povinnosti. Mezi důležité rodičovské dovednosti je v tomto období i skutečně reálné monitorování způsobů trávení volného času dítětem.

(http://www.mpsv.cz/files/clanky/14812/VP_nahled.pdf).

3.4 Preventivní a intervenční programy

Výraz prevence označuje působení na jedince, kteří se chovají v souladu se společenskými normami. Má za cíl upozorňovat na možná rizika, která hrozí při jejich porušování. Tato prevence bývá označována jako primární. O sekundární prevenci hovoříme v případě jedinců, u nichž existuje závažné riziko porušení společenských norem a dopouštění se sociálně-patologického jednání. Za terciární prevenci je považováno výchovné ovlivňování jedince, který se již sociálně-patologického či delikventního jednání dopustil.

„Preventivní programy mohou být zaměřeny na všechny hlavní faktory, které vedou k rizikovému chování dítěte jako např. osobnost rodiče, jejich výchovné postupy, sociální a ekonomické podmínky v rodině, sociální okolí rodiny a dostupnost sociálních či zdravotních služeb.“ (MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, s. 37).

Podle Slowíka je potřeba dětem a mladistvým v této fázi dospívání předkládat v rámci primární prevence pozitivní vzory vhodného chování a potrestat je odpovídajícím a přijatelným způsobem, pokud je poruší. Dále potvrzuje vhodnost krizové intervence, posilování sociálních dovedností a prosociálního jednání zejména ve škole. „Jako podstatný krok výchovné strategie u mladistvých se ukazuje potřeba naučit je řešit problémy vhodným způsobem a včas. Nejdůležitějším prvkem terciární prevence je podle autora resocializace a reintegrace jedince, který se již sociálně-patologického jednání dopustil a byl za to sankcionován. Tato prevence je vedena snahou odradit takového jedince od dalšího trestného jednání.“ (SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 49).

Cílovou skupinou preventivních programů mohou být nejen samotné děti a adolescenti či jejich rodiče. Jsou jimi všichni, kteří přicházejí do styku s rodinou a dítětem, tedy učitelé, lékaři, sociální pracovníci a další. Prevence má cílit vhodným způsobem

i na veřejnost. Jako účinný prostředek se v tomto případě jeví masové sdělovací prostředky, články a pořady v nich zveřejňované a také krátkodobé mediální kampaně. Nefunkční a problémové rodiny ale vyžadují více péče než pouhé vzdělávací programy, kterými je podpůrná terapie. Jak zmiňují Daro a Donelly (in Matoušek, 2005), všechny tyto programy musí být připraveny pro každý konkrétní případ, protože kopírování stávajících nemusí být v jiných podmínkách užitečné a přínosné. Cílem sociální prevence je eliminace sociálně-patologických jevů. Kromě již zmíněných tří typů prevence rozlišujeme dále prevenci plošnou, která je zaměřena na celou společnost, prevenci skupinovou, která je zaměřena na určitou cílovou skupinu a prevenci individuální, která směřuje ke konkrétnímu dítěti. „Prevenci dále dělíme na specifickou, zabývající se konkrétním jevem jako např. záškoláctví, šikana, drogy, a na nespecifickou, jejíž snahou je vést jedince ke zdravému životnímu stylu a posílit jeho schopnost nepropadnout vlivu a ohrožení jakoukoliv sociální patologií. Za situační prevenci se označuje sledování rizikových míst kamerovým systémem.“ (KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, s. 216).

Intervenční programy jsou organizovány jak pro ohrožené děti, tak i jejich rodiny včetně programů pro rodiče v rámci sociální pomoci. Rozhodování do kontaktu dítěte s rodinou určuje v našem správním systému soud, který většinou akceptuje návrh sociálního pracovníka nebo kurátora. Vždy je třeba pečlivě zvážit, jaké následky bude mít pro dítě život v dysfunkční rodině oproti traumatům ze ztráty domova a kontaktu s nejbližšími. Velmi také záleží na tom, jestli bude ohrožené dítě nebo adolescent přemístěn do ústavní péče nebo do náhradní rodiny.

„Model, který je uplatňován v našich podmínkách, umožňuje odeslání dítěte jedním z rodičů do azylového domu nebo do ústavu. Odtud se vrací do své rodiny, do náhradní rodiny nebo zůstává trvale až do dosažení plnoletosti v ústavním zařízení. Podle odborníků by v některých případech stačilo krátkodobé odeslání dítěte do náhradní rodiny a intenzivní sociální práce s rodinou.“ (PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R. *Sociálně-právní ochrana v praxi*. Praha: Grada, 2012, s. 121).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ A ANALÝZA KAZUISTIK

V empirické části bakalářské práce jsem stanovil výzkumné otázky a prostřednictvím hodnocení kazuistik jednotlivých případů se budu snažit hypotézy verifikovat.

4.1 Metodologie, cíl výzkumu a stanovení výzkumných otázek

Pro výzkum jsem ve své bakalářské práci zvolil kvalitativní výzkum. Podle Hendla je kvalitativní výzkum proces, jež je založený na rozličných metodologických tradicích. V tomto procesu je zkoumán sociální nebo lidský problém. Výzkumník vytváří komplexní ucelený obraz, analyzuje různé texty, zjišťuje názory účastníků výzkumu, které zkoumá v přirozených podmínkách. (HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005).

Maňák pak komparuje kvalitativní a kvantitativní výzkum tak, že kvalitativní výzkum na rozdíl od kvantitativního proniká do hloubky zkoumaných jevů a zároveň se snaží je začlenit do širšího kontextu. Výzkumník je při kvalitativním výzkumu v blízké, neformální interakci se zkoumaným subjekty. (MAŇÁK, J. *Cesty pedagogického výzkumu*. 1. vydání. Brno: Paido, 2004)

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda dochází k resocializaci a pozitivnímu rozvoji ohrožených dětí při intervenci kurátora a za podpory všech zúčastněných subjektů v rámci multidisciplinární spolupráce.

V kvalitativním šetření byly zodpovězeny následující výzkumné otázky:

Výzkumná otázka 1: Spolupráce kurátora a institucí nabízející sociální služby je nezbytná v systému péče o ohrožené děti.

Výzkumná otázka 2: Dítě je ochotno participovat na změně svého chování.

Výzkumná otázka 3: Rodina je ochotna zodpovědně spolupracovat s kurátorem a ostatními institucemi při řešení obtížné situace ohroženého dítěte rizikovým chováním.

Výzkumná otázka 4: Intervence kurátora vede k zamezení dalšího delikventního jednání dítěte.

Nejvhodnější metodou pro výzkum se jevila metoda případové studie, neboť tato podrobně popisuje případ a zkoumá jak charakteristiky případu tak nebo i celé skupiny

porovnávaných případů. Prostřednictvím kazuistik, analýzy spisové dokumentace a rozhovorem jsem shromáždil data, která jsem poté analyzoval a vyhodnotil.

Výběr respondentů byl záměrný. Jednalo se o děti s delikventním chováním, klienty kurátora pro děti a mládež, které jsou v péči kurátora dlouhodobě, alespoň rok. Tuto lhůtu jsem si stanovil pro lepší možnost zhodnocení efektivnosti působení kurátora a interdisciplinárního týmu na výchovu dítěte. Vymezil jsem i věkovou hranici dětí od 12-15 let. Spodní hranice věku byla zvolena proto, že děti v tomto věku jsou již vzhledem k rozumové vyspělosti schopny se vyjadřovat samostatně. Byli vybráni 4 klienti, kteří souhlasili se spoluprací. Vzhledem k věku respondentů bylo nutno zajistit souhlas s účastí na výzkumu nejen jejich, ale i souhlas zákonných zástupců. Jména i místa v kazuistikách byla změněna a jakákoliv podobnost je zcela náhodná.

4.2 Kazuistiky

4.2.1 KAZUISTIKA č. 1 – Marcel 13 let

Marcel pochází z rozvedené rodiny. Rodiče se rozvedli, když bylo Marcelovi 6 let, od té doby se spolu otec s Marcelem vídají velmi sporadicky, otec neprojevuje příliš zájmu o svého syna. Asi před 5 lety se znovu oženil a založil novou rodinu, odstěhoval se asi 80 km daleko od své původní rodiny, proto ho Marcel navštěvuje asi 1x do roka. Výživné matce téměř neplatí, a pokud, tak velmi malou částku a s velkým zpožděním. Marcel tedy bydlí s matkou, nevlastní sestrou Helenou a nevlastním bratrem Mirkem, kteří jsou z matčina prvního manželství. Společně obývají v panelovém bytě 2+1.. Matka měla svého syna Marcela až v pokročilém věku a to v jejím druhém manželství. Od doby rozvodu s jeho otcem si již nenašla partnera a děti vychovává sama. Její bližší rodina žije až na severu Čech, tedy ani babička či kdokoliv bližší není v častém kontaktu. Marcelova matka je zaměstnaná, pracuje jako montážní dělnice ve společnosti s nadnárodní účastí a její pracovní doba často přesahuje do večerních hodin. Sestra Helena pracuje v téže firmě a bratr Mirek je v současné době evidován na úřadu práce.

Marcel byl v době počátku intervence kurátorky žákem 6. třídy ZŠ. Měl velmi slabý prospěch, problémy s chováním i pracovní morálkou. Ve vyučování vyrušoval, mluvil vulgárně, ke spolužákům se choval agresivně, posmíval se jim, snažil se nad ně vyvyšovat a ubližoval jim. Dokazovaly to nejen poznámky v žákovské knížce, ale i to, že mu byla v I. pololetí loňského školního roku udělena důtka třídního učitele a na konci roku mu byl

už udělen snížený stupeň z chování za ublížení svému spolužákovi. V těchto praktikách ovšem pokračoval i v dalším školním roce a v pololetí mu opět třídní učitel udělil důtku. Marcel však do školy chodil rád, nejvíce ho bavila výtvarná a tělesná výchova a od doby, kdy má pravidelná sezení s kurátorkou začal navštěvovat i počítačový kroužek.

V souvislosti s problémovým chováním ve škole se o Marcelovi dozvěděla kurátorka. Rodinu s Marcelem vyzvala na první setkání, kde se postupně rozkrylo i to, že Marcel se podobně chová i doma. Matku nerespektuje, její prosby ani příkazy neakceptuje, odmlouvá jí, je drzý, agresivní, neposlechne ani starší sourozence, a také se doma ztrácí peníze, což Marcel kurátorce přiznal, že je bere on. Někdy se jedná o větší částky. Marcel totiž nemá žádné kamarády, a tak si je kupuje. Proto doma bere peníze, a pak spolužákům a kamarádům buď kupuje cigarety nebo různé sladkosti, nebo věci, které oni sami chtějí, a tím si zajišťuje jejich pozornost.

Matce bylo navrženo ze strany kurátorky častější sledování, proto se domluvily na pravidelných setkáváních a intervencích kurátorky. Matka souhlasila, Marcelovi to bylo celkem jedno, a tak se Marcel pravidelně nejprve 1x za týden, později 1x za 14 dní hlásil po škole u kurátorky. Kurátorka se spojila s třídní učitelkou a ředitelkou školy, a požádala je o pravidelné zapisování všech problémů, kterých se Marcel dopustil, ale i pochval, které v každém týdnu získal. V rámci setkávání pak Marcel kurátorce předkládal výsledky školního prospěchu, docházky, ale i chování. Matka se těchto setkání účastnila většinou jednou v měsíci, ale pravidelně na požádání kurátorky jí psala vyjádření za celý týden, co se doma událo, a jaká je aktuální situace. Marcel měl pak možnost se kurátorce ke všemu vyjádřit. Nějakou dobu tato spolupráce fungovala, až Marcel přestal na sezení docházet. Vymlouval se na to, že má školu do pozdních odpoledních hodin, matka byla stále nedostupná na svém telefonním čísle, a tak se kurátorka vydala přímo k Marcelovi domů.

Zjistila, že matka je už delší dobu nemocná a není pohybu schopná, neměla zaplacené účty za telefon, proto byl odpojen a neměla žádný kontakt se světem, a to ani se školou, proto Marcel využíval toho, že všem tvrdil, že bývá ve škole tak dlouho. Kurátorka si s Marcelem popovídala a ten pak přiznal, že si našel nového kamaráda ze školy, který se nedávno přistěhoval, a tak ho mohl mít pro sebe, protože tam nikoho ještě neznal. Chodili spolu ven nebo ke spolužákovi domů, a proto chodil tak pozdě ze školy. Báł se matce to říct, protože by ho asi nepouštěla na celé odpoledne ven. Matka v té době také zjistila, když nemohla zaplatit účet za telefon, že se opět doma ztrácí peníze. Marcel nejprve

zapíral, ale později to kurátorce přiznal. S novým kamarádem potřebovali peníze na cigarety, marihuanu, a také potřebovali zaplatit dluh, který udělali u souseda. Tomu totiž sebrali nějaké věci, a ten jim řekl, že to nebude řešit s rodiči ani policií, pokud mu to zaplatí. Kurátorka se s matkou dohodla, že jakmile bude moci chodit, přijdou na OSPOD, aby opět situaci nějak začali řešit, a domluví se na docházce do střediska výchovné péče. Zároveň matce pomohla domluvit splátkový kalendář u poskytovatele telefonních služeb. Poté bylo matce obnoveno telefonní spojení.

Asi za měsíc po návštěvě kurátorky u Marcela doma policie informovala kurátorku o incidentu, kterého se měl Marcel s kamarádem dopustit. Policie totiž šetřila týrání zvířat. Šlo o to, že se chlapci domluvili a někde za garážemi se setkali, pozvali ještě několik spolužáků, donesli si tam malá koťátka a tato házeli o zeď garáží. Naštěstí je při této činnosti viděl pán, který z garáží vyjžděl a přivolal policii. Ta po započatých úkonech zároveň informovala kurátorku.

Kurátorka se tedy ihned spojila s matkou, ta i s Marcelem došla na OSPOD a po pohovoru kurátorka navrhla nezbytnou docházku do SVP. Marcel se sice nejprve snažil apelovat na matku, a slibovat jí, že už to víckrát neudělá, aby nikam nemusel, ale po důrazném sdělení kurátorky, že jsou setkání u etopedů v SVP nutná, a pokud by je nenavštěvovali dobrovolně, musela by to Marcelovi nařídit, se nakonec na docházce do SVP domluvili.

Docházku Marcela do SVP, kam ho matka doprovázela, kontrolovala kurátorka pravidelně, vždy se spojila se speciálním pedagogem, jak probíhají setkání, zda je potřebná ještě nějaká další péče. Stejně tak se pravidelně informovala ve škole u třídní učitelky, jak Marcel prospívá a jaké je jeho chování ve škole.

Kurátorka zároveň kontaktovala probační a mediační službu a společně s pracovníkem PMS se domluvili na možnosti navštěvovat program pro nezletilé děti Aristoteles, který dětem pomáhá s rozeznáváním toho, co je vhodné jednání a co je již nemorální a trestné. Tohoto programu se tak Marcel účastnil, zpočátku s nedůvěrou, ale poté, co zjistil, že program probíhá zábavnou hravou formou, se s kurátorkou domluvili, že bude chodit i na dále, a to dobrovolně, nebylo nutno mu tento program nařizovat soudně.

Asi po roce pravidelných sezení kurátorka mohla konstatovat, že Marcelovy školní výsledky se zlepšily, chování bylo méně agresivní, se spolužáky vycházel Marcel dobře. Vztahy v rodině se narovnaly, Marcel s matkou se více sblížili, byli schopni si doma o všem povídat, a když měl Marcel nějaký problém, přišel s ním za matkou, nebo

v některých případech i za kurátorkou, aby mu pomohly ho řešit. Marcel sám přiznal, že byl zpočátku dost naštvaný, že ho kurátorka posílá někam, kam sám nechce, ale zpětně hodnotí tuto péči jako pozitivní, protože je rád, že může matce všechno říci, také to, že má kamarády mezi spolužáky, a to ty, které si sám vybral a nemusí jim podlézat.

Marcel chodí ke kurátorce i nadále, ale interval se prodloužil na dobu čtvrt roku. Pouze v případě, že má Marcel sám potřebu přijít, se může na kurátorku obrátit kdykoliv mimo domluvené setkání.

4.2.2 KAZUISTIKA č. 2 – Denis 15 let

Rodiče si Denise nezrušitelně osvojili v jeho útlém dětství. Protože však chtěli víc dětí a lékaři jim nedávali žádnou šanci, zažádali o další dítě a asi po 2 letech dostali dalšího chlapce do pěstounské péče. Ten byl jen o rok starší než Denis.

V současné době je Denisovi 15 let, žije i s bratrem u rodičů v rodinném domku. Oba chlapci mají dobré materiální zajištění, neboť i když jsou oba rodiče v plném invalidním důchodě, mají k tomu pěstounské dávky, a to rodině zajišťuje celkem dobrý komfort. Rodiče oběma chlapcům od dětství kompenzovali to, že nemají vlastní rodiče tím, že jim umožňovali vše, o co si chlapci řekli. Chlapci celkem rychle vytušili, že po rodičích mohou žádat víc a víc a už asi od 10 let si dělali, co uznali za vhodné, aniž by rodiče poslechli, pokud jim něco zakázali. Rodiče však v té době vůbec neřešili, že je děti neposlouchají a většinou se smáli tomu, jak jsou chlapci šikovní.

Problémy se synem Denisem rodiče začali vnímat až v době, kdy bylo Denisovi 13 let, a došlo k tomu, že se s kamarády projížděl v autě. Když řídil Denis, tak havarovali a následně byli vyšetřováni policií pro čin jinak trestný. Vzhledem k nedostatku věku sice policie případ odložila, ale státní zástupce podal k soudu pro mládež návrh na uložení opatření. V tom okamžiku se do případu vložila kurátorka. V rámci rodinné anamnézy pak zjistila, že rodiče nechávají Denisovi velmi mnoho prostoru pro jeho negativní aktivity, vůbec nevědí, s kým kamarádí, kde se pohybuje, čím se zabývá, a pokud přijdou na něco, co se jim nelíbí a Denisovi to zakážou, pak ale vůbec nejsou důslední, a to Denis využívá tak, že si stejně rozhoduje sám o tom, co dělá. Po několika návštěvách u kurátorky ta pak rodičům doporučila, že by bylo velmi vhodné, aby se synem navštívili odborníka na mládež, který může rodičům pomoci nastavit vztah mezi nimi a synem tak, aby je respektoval. Rodiče sice nejprve nesouhlasili, neboť pro ně bylo obtížné, aby někam docházeli. Na to nebyli zvyklí, nechtěli, aby se s někým museli radit, aby byli

pod kontrolou, nebo aby jim někdo radil jak na výchovu dětí. Rodiče o tom nechtěli ani slyšet, ale když jim kurátorka doporučila středisko výchovné péče, tak raději syna objednali k psychiatrovi. To se jim zdálo méně náročné. Po několika návštěvách a medikamentózní léčbě však rodiče zjistili, že jim z ložnice zmizelo 5 tisíc, a začaly se objevovat další problémy nejen doma, ale i ve škole, kde si na něj stěžovali učitelé. Kurátorka tedy objednala termín do střediska výchovné péče. K pobytu v něm však nakonec nedošlo, neboť rodiče se nechali od Denise opět přemluvit a chtěli mu dát ještě poslední šanci, a to na doporučení dětské psychologičky, kterou navštívili. Kurátorka se spojila s psychologičkou a vysvětlila jí, co má Denis za závažný problém, ale ona s kurátorkou moc nechtěla komunikovat, přikláněla se spíše k psychiatrice a medikamentózní léčbě.

Nějaký měsíc na to rodiče zjistili, že Denis užívá drogy, a to, nejen marihuanu, ale i pervitin. Doma se opět ztrácely peníze, a to ještě větší obnosy – 5000,- Kč a hodnotné věci v částce asi 15.000,- Kč. Ke zhoršení došlo i ve škole, Denis měl sníženou známku z chování. Tentokrát kurátorka už rodičům v rámci svých kompetencí nařídila návštěvu SVP, a kupodivu oni najednou s kurátorkou souhlasili, že je třeba jiného odborníka, než je psychiatr a psycholog. Objednala je tedy na ambulantní sezení do SVP k etopedovi. Ten po prvních sezeních doporučil přímo pobyt v jejich středisku, neboť se mu jevílo zapotřebí s Denisem mluvit často, stále mu vymezovat hranice toho, co je možné či ne a jak se má chovat k autoritám. Navíc měl za to, že je pro Denise důležité, aby si vymezoval svůj postoj vůči vrstevníkům. Ale rodiče s pobytem nesouhlasili, nechtěli, aby jejich syn byl mimo domov, stále tvrdili, že to zvládnou sami doma. V té době však došlo k soudnímu jednání o uložení opatření pro jinak trestnou činnost, a v rámci tohoto řízení tedy kurátorka navrhla právě opatření – zařazení do vhodného terapeutického a výchovného programu ve středisku výchovné péče, a to na pobyt. Soud toto podpořil a Denisovi právě 2měsíční pobyt nařídil.

Po návratu z pobytu ve středisku se situace se trochu uklidnila. Půl roku na to však opět rodiče zjistili, že i nadále pokračují krádeže peněz doma, David se také dopustil přestupku, který řešila městská policie, a ve škole, kterou Denis navštěvoval, došlo k incidentu s marihuanou, kterou Denis donesl a rozdával spolužákům. Sám po pohovoru s kurátorkou, která přišla aktuálně situaci do školy řešit, přiznal užívání drog tvrdších. V té době Denis také přestal chodit domů na noc a nechtěl nikomu říct, kde pobývá. Chodil se domů jen najíst, a to nejlépe v době, kdy nikdo nebyl doma. Na základě toho však rodiče odmítli se

synem cokoliv dále řešit a chtěli ho ihned umístit do výchovného ústavu. Kurátorka se ještě snažila situaci v rodině srovnat a domluvila se s rodiči, že Denise zatím umístí do krizového centra, kde s ním opět budou pracovat psychologové a etopedové, a teprve na základě jejich doporučení budou dále navrhovat opatření.

V krizovém zařízení pobýval asi měsíc, ale poté bylo doporučeno pobyt ukončit z důvodu neochoty Denise spolupracovat a velkou a opakovanou propagací drog mezi dětmi. Kurátorce se podařilo domluvit přestup do nové školy, i když to bylo velmi těžké, protože je ve městě, kde Denis bydlí velmi málo škol specializovaných na děti se specifickými poruchami, se místo pro něj našlo. Denis však tuto šanci nevyužil, po týdnu přestal chodit do školy, pobýval venku s partou nevhodných kamarádů a stále užíval drogy. Přibýly další dlouhodobé útky z domu a poté, co ho záchranná služba odvezla intoxikovaného do zařízení pro detoxikaci dětí, kurátorka doporučila a po souhlasu rodičů zajistila Denisovi detoxikační léčbu v Praze v nemocnici pro nezletilé děti. Po detoxikaci pokračoval 2 měsíční navazující léčbu v terapeutické komunitě pro děti a mládež. Naštěstí proto, že byl Denis nezletilý, mohli souhlas k léčbě dát rodiče, kteří s návrhem souhlasili, protože Denis sám na začátku léčbou procházet nechtěl. Nyní po několika měsících sám přiznal kurátorce, že je rád, že rodiče souhlas dali, protože by se z toho sám nedostal.

Denis tak má plánovaný pobyt ještě delší dobu v terapeutické komunitě, a rád by navázal kontakt s rodiči. Ti však s Denisem vůbec nechtějí komunikovat, stydí se za něj, kurátorka s rodiči velmi často pracuje, aby se vztahy zlepšily, ale rodiče mají představu, že pokud by se měl Denis vrátit domů, pak raději chtějí, aby šel Denis do ústavu. Nemají zájem se informovat o pokrocích, které Denis každým dnem dělá, ani snahu se za ním jet podívat či jakkoliv se s ním spojit. Naprostá rezignace a nezájem rodičů vede i k tomu, že Denis si začíná uvědomovat, že je odkázán sám na sebe a pomoc lidí, kteří mají zájem o jeho osobu a mají snahu mu v jeho nesnadné životní situaci pomáhat. Kurátorka za Denisem jezdí pravidelně a často spolu hovoří o úspěších a jeho představě budoucnosti.

4.2.3 KAZUISTIKA č. 3 – Jenda 13,5 let

Jenda se narodil z družského poměru matky a jejího partnera. Rodiče Jendy tedy nebyli sezdaní. Bydleli v rodinném domku s rodiči Jendova otce. A tak se na výchově malého Jendy podíleli všichni, včetně prarodičů. Asi 2 roky po narození Jendy matka odešla k jinému partnerovi a Jendu nechala u jeho otce. Ten soudně požádal o svěření Jendy do své péče. Soud mu vyhověl, ale stanovil nad výchovou dohled, a Jenda tak další 3 roky

vyrůstal u otce. Spíše se však starala Jendova babička, neboť otec změnil práci a domů se vracíval ve večerních hodinách. Matka neměla vůbec o Jendu zájem, nikdo nevěděl, kde se zdržuje, ona sama nikoho z rodiny nekontaktovala. Sociální pracovnice /OSPOD/, která dohlížela nad výchovou Jendy tak pravidelně sledovala situaci v rodině, prostředí, vývoj Jendy a zároveň byla nápomocna otcovi, pokud potřeboval, při výchově.

Po 3 letech se objevila Jendova matka a žádala svého syna zpět do výchovy. Našla si nového partnera, s tím žila už rok v jeho domě, chodila do práce, žila celkem spořádaným životem. Jendovi bylo 5 let, matku vůbec nepoznával a tak sociální pracovnice navrhla nejprve postupné sblížování matky se synem, a to za pomoci setkávání v centru pro děti, kde byl i psycholog. Postupně se setkávali častěji, až Jenda začal u matky bývat o víkendech. Po roce si matka požádala o svěření syna do své péče. Probíhalo řízení o změně výchovy, Jenda byl svěřen do péče matky a opět byl nařízen dohled nad jeho výchovou. Zpočátku se Jenda s otcem vídali velmi často, postupně se však matce nelíbilo, že Jenda za otcem chce stále častěji a začala jim v setkávání bránit. Vymýšlela různé aktivity, nemoci či výmluvy, jen aby se nemohli setkat. V té době Jenda nastoupil do 1. třídy, a tak přibýly školní povinnosti, na které se matka vymlouvala, proč Jenda nemůže s otcem být o víkendech. Tato situace trvala 4 roky a Jenda tak balancoval mezi matkou a otcem, což se odrazilo i na jeho školních výsledcích. Matka se navíc rozešla se svým přítelem, u kterého bydleli, tak se rozhodla, že se odstěhují daleko, aby nebyli tak blízko Jendova otce. Odstěhovali se do bytu 2+0. Otec s Jendou se tak přestali stýkat.

Změna prostředí, školy i rozjitřená rodinná situace a chybějící otec, Jendovi vůbec neprospěla. Na konci 5. třídy měl čtyři dostatečné a to z hlavních předmětů. Výuku na běžné základní škole zvládal s velkými obtížemi. Ruku v ruce se špatným prospěchem se Jendovi ve škole nelíbilo, proto do školy občas nepřišel. Škola informovala OSPOD a sociální pracovnice předala rodinu kurátorce, která s ní začala pracovat. Nejprve poslala Jendu do pedagogicko-psychologické poradny, kde se zjistilo, že Jenda trpí ADHD, a rozkryly se ještě další poruchy. Základní škola tak byla pro Jendu příliš náročná, a tak matce doporučila školu se speciálním programem pro tyto děti a společně přehlásily Jendu na tuto školu.

Jenda do školy nastoupil hned v září, a byl zařazen do 6. třídy. Kurátorka se spojila se školní psycholožkou a požádali ji, aby ji v případě jakýchkoliv problémů kontaktovala. Už koncem listopadu se psycholožka s kurátorkou spojila a oznámila jí, že mají menší potíže s Jendou. Je demotivovaný domácím prostředím, matka jej nemotivuje ke školním

povinností, jeho učení a příprava je nedostačující, a Jenda velmi často chybí ve vyučování. Škola matce doporučila návštěvu psychiatra. Matka však k tomuto nepřistupuje otevřeně a je potíží se s ní domluvit. Kurátorka se tedy domluvila s psychologkou na schůzce ve škole, kam pozvou i matku a Jendu. Kurátorka i školní psychologka na této schůzce matce objasnily povinnou školní docházku syna, její povinnosti dohlížet a dbát na jeho přípravu, aby se vyhnuli dalším problémům. Matka uvedla, že na něj nemá čas. Proto jí kurátorka nabídla pomoc v podobě kontrolních sezení Jendy u ní, kdy bude kontrolovat úkoly, docházku, ale je také povinností matky denní přípravu do školy do svého plánu zahrnout. Matka pak přislíbila, že se synovi a jeho přípravě do školy bude snažit věnovat více.

Asi za 2 měsíce se však opakovalo, že se psychologka znovu spojila s kurátorkou a domluvily opět schůzku ve škole. Tentokrát bylo hlavním předmětem jednání především Jendovo záškoláctví. A na schůzce matka oběma vysvětlila, že Jenda nejedí do školy kvůli finančním problémům v rodině. Matka neměla peníze na pořízení měsíční jízdenky pro syna. Po zjištění celkové situace kurátorka doporučila matce, která pracovala jen na půl úvazku ještě registraci na Úřadu práce, a ta si zde požádala o dávky hmotné nouze. K tomu kurátorka dodala doporučení pro jednorázovou dávku na jízdenku pro Jendu. Tento problém tak vyřešily a Jenda opět začal chodit do školy. Netrvalo však dlouho a opět se situace opakovala a Jenda do školy nechodil. Kurátorka si tentokrát pozvala matku s Jendou na OSPOD a zjistila, že Jenda do školy prostě chodit nechce a matka ho nedokáže nijak donutit. Jenda si našel kamarády z domu, kteří byli ze sociálně velmi slabých rodin, a tito rovněž nechodili do školy, scházeli se ve sklepě nebo bunkru, chodili po venku a kouřili. Cigarety i marihuanu, podle toho, co kdo sehnal. Jendovi se zalíbilo, že má kamarády, kteří ho podporují a berou mezi sebe, a tak vůbec neřešil nějaké svoje povinnosti. V tomto okamžiku kurátorka rozhodla o nezbytně nutných návštěvách ve středisku výchovné péče. Objednala je k etopedovi na první sezení. Po něm se kurátorka s etopedem spojili a domluvili se na tom, že je nutné, aby Jenda 1x v týdnu k němu docházel. Toto kurátorka vysvětlila i matce, i Jendovi a důrazně jim doporučila, aby toto respektovali, neboť pokud by Jenda do školy i nadále nechodil, nerespektoval domluvená pravidla a matka si nedokázala zajistit autoritu rodiče, pak by bylo nutno přistoupit k radikálnějšímu řešení. Matka tak spolupracovala s etopedem, který jí pomáhal k budování autority, a zároveň mezi členy rodiny nastavit pravidla chování a respektu.

V současné době Jenda chodí pravidelně k etopedovi do střediska výchovné péče, jednou za měsíc přichází na kontrolu i ke kurátorce, která sleduje rodinu a koordinuje případnou pomoc či kontrolu od jiných institucí. Zlepšila se docházka, vztahy s matkou a Jenda se vyhýbá kamarádům ze sídliště, našel si kamaráda v jednom spolužákovi a s tím chodí do sportovních her po vyučování.

4.2.4 KAZUISTIKA č. 4 – Leoš 15 let

Leoš žije v úplné rodině s oběma rodiči a mladší sestrou Beatou v RD. Matka pracuje jako cukrářka ve společnosti, která vyrábí cukrovinky pro cukrárny, otec je dělník u montážní linky. Leoš je žákem posledního ročníku základní školy, sestra Beata je žákyní druhého stupně základní školy. Rodiče se snaží do výchovy obou dětí vkládat společná rozhodnutí, snaží se o maximálně vhodné výchovné prostředí, s Beatou neměli nikdy žádné problémy, vždy byla na rozdíl od Leoše premiantkou třídy, a doma rodiče respektovala a snažila se doma i pomáhat.

Leoš se již na prvním stupni základní školy potýkal s problémy, jež byly způsobeny konflikty se spolužáky a učiteli. Školu navštěvoval pravidelně, jeho absence byly minimální a vždy byla od rodičů řádně omluvena. Prospěchově byl průměrný, úkoly plnil. Jeho chování však škola hodnotila jako velmi konfliktní, byl vulgární a nezdvořilý vůči dospělým, se spolužáky nevycházel, neustále někomu ubližoval, případně mu vyhrožoval tak dlouho, dokud pro něj spolužáci neudělali to, co po nich Leoš požadoval. Rodiče se školou spolupracovali, proto se domluvili na návštěvě pedagogicko-psychologické poradny. Tuto rodiče s Leošem navštěvovali asi 3 roky, a jeho chování se upravilo. V 7. třídě se opět objevil exces - útěk Leoše z domu, s tím byl spojen i špatný prospěch a výchovné problémy, a tak se na oznámení policie dostal Leoš do péče kurátorky. Ta doporučila znovu odbornou pomoc, a tak rodiče chodili s Leošem asi půl roku k psychologovi. Po sezeních u psychologa se situace zlepšila, proto spolupráci ukončili, kurátorka však Leoše stále vedla v péči a sledovala jeho projevy chování. Asi po dvou měsících začal mít Leoš opět ve škole problémy a chtěl být stále středem pozornosti. Rodiče se snažili na doporučení kurátorky kontaktovat znovu psychologa, ale on již v tomto zařízení nepracoval, a rodiče neměli důvěru v jiné pracoviště, proto jiné nenavštívili.

Až do doby, kdy Leoš nastoupil do 8. třídy, a opět se objevily problémy se spolužáky. Proto škola oznámila tyto skutečnosti kurátorce. Ta hned začala s rodinou pracovat

a situaci nejprve zmapovala. Když Leoš nastoupil do 8. třídy poprvé, asi dva měsíce po začátku roku se u Leoše projevil příznaky rakoviny a on musel na rok ze zdravotních důvodů školu přerušit. Od září dalšího roku pak nastoupil do nového třídního kolektivu, tedy znovu do 8. třídy, kterou opakoval. Leoš je sice chlapec velmi inteligentní, v některých předmětech jako dějepis a angličtina vynikal nad průměrem, ale své schopnosti však využíval nevhodným způsobem. Stejně tak zanedbával přípravu na vyučování, a úkoly většinou neplnil a nebyl na něj spoleh. Ve škole se choval velmi suverénně a narušoval tak klima celé třídy. Byl velmi agresivní, vyvolával konflikty, vyrušoval, provokoval nejen spolužáky, ale i vyučující. Dokázal velmi chytře manipulovat se spolužáky ve svůj prospěch, pokud se dostal do problémů. Šlo o krádeže, kterých se Leoš dopouštěl ve škole, ale manipulací to vždy některý ze spolužáků vzal na sebe. Kouřil na veřejnosti nebo i ve škole, a cigarety nabízel i spolužákům. Za chování a hrubé porušování školního řádu měl v pololetí důtku třídního učitele, na konci roku pak důtku ředitele školy, navíc za zameškané neomluvené hodiny.

Kurátorka se na základě všech těchto informací domluvila s rodiči a doporučila jim středisko výchovné péče. Tito však odmítli a byli ochotni spolupracovat opět s pedagogicko-psychologickou poradnou. Požadovali kontaktovat původního psychologa, ale již dříve zjistili, že v zařízení kam chodili, již nepracuje, kurátorka zjistila, že si zařídil svoji soukromou praxi, a tedy by sezení museli platit. Proto rodiče tuto pomoc odmítli a nehodlali přijmout žádnou jinou. Kurátorka jim tedy vysvětlila nutnost odborné intervence, a oni byli ochotni přijmout pomoc od jiného terapeuta, avšak v původní poradně. Kurátorka je tedy prozatím objednala ke speciálnímu pedagogovi této původní poradny. Po několika sezeních u něj, však od speciálního pedagoga získala vyjádření, podle kterého nejsou Leošovy problémy způsobeny působením rodičů, ale Leošovou narušenou osobností a bylo by potřeba vyhledat specialistu spíše ve středisku výchovné péče, který bude mít více prostoru pracovat s osobností Leoše vedoucí k jeho lepšímu vývoji. To, že se rodiče snaží vychovávat své děti podle pravidel, svědčí i hodnocení ze školy sestry Beaty, které si kurátorka vyžádala. V něm se třídní učitelka zmiňuje, že Beata je bez jakýchkoli problémů, prospívá výborně, se samými jedničkami, je pečlivá, přemýšlivá a samostatná. Během školní docházky byla odměněna 7 pochvalami, zájezdem a také přijetím u starosty obce. V třídním kolektivu je Beata oblíbená, chová se skromně. Účastní se všech školních akcí a patří k nejlepším žákům ve třídě. Rodiče se školou vždy ochotně spolupracují a všech třídních schůzek se zúčastňují.

Kurátorka se tedy domluvila s etopedem střediska výchovné péče, sezvala i rodiče a přímo ve středisku výchovné péče udělali společné sezení se všemi zúčastněnými. Matka zde přiznala, že v době, kdy musel Leoš začít opakovat 8. třídu, má ona pocit, jakoby začal žít ze dne na den, a začal dohánět vše, co předtím nedělal. Dříve nekouřil, zatímco teď podle ní kouří a to nejen cigarety, ale i marihuanu, a to přestože ví, že to může jeho zdravotnímu stavu uškodit. Leoš začal být i drzejší na rodiče, odmlouval jim a nerespektoval je, a dělal, co ho napadlo a nedomyšlel své činy. Rodiče Leoše občas testovali na alkohol a drogy, a velmi často ho našli pod vlivem některé z látek. Několikrát sami Leoše viděli večer při cestě z práce v hospodě, kde seděl u automatů, k tomu měl vedle sebe rozpité pivo, ale tvrdil, že nehraje a pivo je kamaráda. Sám Leoš však na tomto sezení kurátorce tvrdil, že dříve automaty hrál, teď už asi měsíc a půl údajně nehraje, protože na ně nyní nemá peníze, tak ve volném čase většinou chodí s kamarády ven, nebo jsou doma u PC. Po tomto úvodním rozhovoru se všemi byla nabídnuta Leošovi pomoc, bylo stanoveno, že se bude účastnit pravidelných terapeutických sezení. Kurátorka pak pravidelně kontaktovala pracovníky střediska a zajímala se o výsledky.

Po několika měsících kurátorka znovu sezvala všechny zúčastněné ke kontrolnímu kulatému stolu, kde si všichni opět sdělili, jak pokračují pokroky Leoše. Ona sama měla novinku, kterou jí oznámila policie asi 2 dny před touto schůzkou. Vyšlo najevo, že Leoš se dopustil protiprávního jednání, a to tím, že zcizil bankomatovou kartu spolužákovi a vybral z ní peníze. Policie věc vyšetřovala a vzhledem k nedostatku věku věc samotnou musela odložit, ale kurátorka se domluvila s úředníkem probační a mediační služby na tom, že by se Leoš mohl účastnit probačního programu, který pro nezletilé zrovna běžel, a měl nezletilým přiblížit trestní odpovědnost tak, aby působil preventivně proti recidivujícímu nezákonnému chování. Tato alternativa se jim jevila jako velmi vhodná u Leoše, a tak společně navrhli státnímu zástupci, aby podal návrh k soudu na uložení opatření v rámci soudu pro mládež a Leošovi tak bylo v rámci řízení pro nezletilé uloženo opatření – účast v probačním programu.

Leoš se tak souběžně dozvídal pravidla chování ve společnosti v probačním programu, zároveň pravidelně chodil na sezení do SVP na výchovný a terapeutický program, ve kterém pracoval na pozitivním vývoji své osobnosti, a také byl ve sledování kurátorky. Samozřejmě byli zapojeni i rodiče, kteří se snažili o důslednost a pravidelnou kontrolu Leoše doma. Po delší době této spolupráce mohla kurátorka konstatovat, že jsou na Leošovi vidět výsledky práce tohoto multitýmu, neboť se zlepšil ve škole, nedopouštěl

se ani protiprávního jednání, vynechal ze svého života automaty a s rodiči se zlepšily vztahy.

4.3 ANALÝZA A VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

KAZUISTIKA č. 1

Marcel byl po rozvodu rodičů svěřen do péče matky a otec o něj nejevil zájem. Marcel byl ještě celkem malý a chyběl mu vzor mužské role v rodině. Matka sice měla ještě 2 starší děti z předchozího manželství, kdy mohl starší syn, nevlastní bratr Marcelovi být vzorem, ale ten se mladším sourozencem vůbec neměl chuť zabývat a jakkoliv mu pomáhat. Matka byla velmi pracovně vytížená, tedy neměla čas na výchovu syna.

Potíže výchovného charakteru začaly, když byl Marcel v 6. třídě. Nejprve to bylo jen vulgární vyjadřování, později agresivita vůči spolužákům. Škola to řešila nejen sníženým, stupněm z chování, ale i oznámením kurátorce. Mezitím přibyla ještě agresivita vůči dospělým, šikana, a po rozhovoru kurátorky s matkou také zjištění, že doma se ztrácejí peníze, Marcel matku neakceptuje a jakékoliv výchovné metody se mívají účinkem. Kurátorka rozhodla o pravidelných kontrolách u ní. Tato spolupráce chvíli fungovala, ale Marcel se později začal vymlouvat a přestal na sezení chodit. Matka nekontrolovala jeho povinnosti, dostala se navíc do finanční neschopnosti, a to i díky krádežím peněz doma, které měl na svědomí Marcel. Matka tak měla odpojený telefon a chybělo jí tak spojení, aby mohla mluvit s třídní učitelkou či kurátorkou. Toho Marcel využíval a lhal matce. Kurátorka se tak vydala na kontrolu k Marcelovi a za matkou a zjistila tyto skutečnosti. Okamžitě nařídila pro Marcela výchovný program ve středisku výchovné péče. K tomu také matce pomohla vyřídít finanční příspěvek na zaplacení dluhů jejich domácnosti, a tak se mohla matka věnovat synovi a jeho výchovnému vedení. Kurátorka totiž navíc zjistila, že Marcel si našel nového kamaráda, s nímž trávil většinu času. Jelikož se chlapci nudili, začali na sídlišti ubližovat zvířatům, a došlo až k tomu, že se dopustili činu jinak trestného. Toto se kurátorka dozvěděla od policie a ihned kontaktovala probačního úředníka. Společně se domluvili, že Marcel bude zařazen do programu pro nezletilé. Marcel tak procházel terapiemi s etopedem ve středisku výchovné péče a zároveň probačním programem. Jeho matka ho nejen doprovázela, ale zúčastňovala se některých sezení společně s ním, aby dokázala i ona změnit přístup ke svému synovi. Celou situaci pak kurátorka monitorovala, aby byla sezení pravidelná, protože Marcel měl tendence matku umluvit, aby vynechali a šli až příště. Zároveň spolupracovala kurátorka

s těmi institucemi, které Marcelovi pomoc poskytovali a společně vyhodnocovali aktuální situaci a další potřeby, které vedly ke změně chování Marcela, jeho trávení volného času i lepším vztahům v rodině.

Výzkumná otázka 1: Spolupráce kurátora a institucí nabízející sociální služby je nezbytná v systému péče o ohrožené děti

Při prvotních Marcelových prohrěšcích stanovila kurátorka jemu povinnost návštěvních kontrolních sezení u ní na OSPOD. Jen samotná kontrola kurátorky nebyla efektivní, zvláště i proto, že se jim Marcel snažil vyhýbat, k čemuž přispěla i nečinnost a línost matky. Proto kurátorka stanovila jako nezbytné návštěvy v SVP. Tam se Marcel v pravidelných intervalech s pomocí etopeda a psychologa snažil najít podporu svých pozitivních kompetencí, které bylo třeba rozvíjet. K tomu kurátorka ve spolupráci s Úřadem práce pomohla matce vyřídít dávky pro zlepšení finanční situace tak, aby matka mohla s Marcelem na tyto terapie docházet také, a zároveň aby se zbavila finančních závazků, jež jí vznikly nezaplacením různých služeb. Peníze odložené na placení jí odcizil Marcel, a tak se kurátorka vložila do řešení situace a s matkou se dostavila na instituce, k nimž měla matka závazek, a dohodly zde splátkový kalendář. Potom měla matka více prostoru pro to, aby i ona mohla pracovat za pomoci etopeda na změnách ve svém výchovném působení na syna. Další koordinovaná činnost kurátorky byl kontakt s úředníkem probační a mediační služby. K tomu došlo po incidentu, kterého se Marcel dopustil, jež byl činem jinak trestným. Policie sice jeho případ odložila vzhledem k nedostatku věku, ale jelikož státní zástupce navrhoval soudní uložení opatření, kurátorka společně s úředníkem PMS navrhli dle nich nejvhodnější řešení, a to právě probační program, kde se nezletilí dozvídají informace týkající se nevhodného chování, hraničící právě už s trestnou činností, jak se mu vyvarovat a celkové povědomí o možných postizích v době trestní zodpovědnosti. Kurátorka pak sama i nadále kontrolovala v pravidelných intervalech Marcela, jeho chování, docházku do školy a do programů, jež měl určené.

Výzkumná otázka 2: Dítě je ochotno participovat na změně svého chování

Marcel se ke kurátorce dostal z důvodů špatného prospěchu, absencí ve škole, vulgárnímu vyjadřování a šikanování spolužáků. Jeho ochota spolupracovat byla zpočátku negativní. Jeho bojkotování čehokoliv, co kurátorka navrhla, včetně schůzek, lhaní a výmluv matce, vedla k tomu, že kurátorka nařídila jeho docházku na terapie, kde spolupracoval s etopedem. Zde společně řešili školní povinnosti, od prospěchu přes chování a docházku,

kamarády, aktivity, které Marcel provozoval ve volném čase. Snažili se posilovat jeho osobnostní stránku tak, aby Marcel neměl potřebu se za každou cenu zavděčit kamarádům. Toto byl totiž jeden z důvodů, proč se Marcel nechal strhnout kamarády k absencím ve škole a trávením času místo vyučování s nimi. K terapiím přibyl i probační program, který Marcelovi navrhla kurátorka spolu s probačním úředníkem. Nejprve se moc nechtěl účastnit, ale poté, co zjistil, že tento program je celkem zábavný a formou her, na každé další sezení se i těšil. Nakonec po ukončení programu a při kontrolních sezeních u kurátorky se vyjádřil, že je vlastně rád, že všemi těmi terapiemi prošel, i když byl zpočátku naštvaný.

Výzkumná otázka 3: Rodina je ochotna zodpovědně spolupracovat s kurátorem a ostatními institucemi při řešení obtížné situace ohroženého dítěte rizikovým chováním.

S rozvodem rodičů zůstala na výchovu Marcela matka sama. Otec nejevil vůbec žádný zájem o syna. Matka také sama nezvládala role obou rodičů, a Marcel to velmi rychle vytušil. Začal využívat matčiny dobroty, až to později přerostlo ve využívání matky, která byla liknavá, nedůsledná a vše synovi odpustila. Její mateřský komplex a obava o syna byla natolik silná, že mu vše dovolila a odpustila, včetně krádeží peněz a věcí doma. Po nastavení spolupráce s kurátorkou, za kterou byla matka vděčná, neboť byl konečně po ruce někdo, kdo jí pomohl zvládat synovy problémy a i problémy jí samotné, jež se týkaly různé oblasti jejich života, se pak matka ochotně účastnila i sezení a rodinné terapie u psychologa i etopeda ve středisku výchovné péče.

Výzkumná otázka 4: Intervence kurátora vede k zamezení dalšího delikventního jednání dítěte.

Spolupráce kurátorky s ostatními institucemi, do kterých byla kromě střediska výchovné péče zařazena i probační a mediační služba a psycholog-rodinný terapeut byla velmi intenzivní. Navíc se do celého projektu podařilo vtáhnout matku, která se za podpory všech zúčastněných učila posilovat svoje rodičovské kompetence. Samozřejmostí pak byla i spolupráce se školou, kterou Marcel navštěvoval. Výsledkem celkové spolupráce systému institucí, jež s Marcelem pracovali je zlepšení školních výsledků, změna chování, jeho celkové zklidnění a v neposlední řadě i zlepšení vztahu s matkou a sourozenci.

VYHODNOCENÍ:

Původní jevy, jako záškoláctví a šikana, nevhodní kamarádi, užívání drog a páchání trestné činnosti vedly k tomu, že Marcel se dostal do péče kurátora. Různé další instituce, které s kurátorem v případě Marcela spolupracovali a snažili se o nalezení podpůrné terapie pro Marcela za účasti matky, tak přispěly k tomu, že došlo ke změně ve vztazích v rodině a u samotného Marcela pak lze pozorovat výrazně změněné chování k pozitivnímu a zároveň s tím lze konstatovat, že Marcel se snaží vyhýbat patologickým situacím.

KAZUISTIKA č. 2

Denis ztratil své biologické kořeny tím, že byl v kojeneckém věku osvojen náhradními rodiči. Ti se chtěli starat o více dětí, a tak po 2 letech k Denisovi přijali do rodiny ještě dalšího sourozence. I když se rodiče snažili dětem dát, co mohli, byla to především materiální stránka. Měli o oba chlapce velké obavy a stále se jim snažili nahrazovat chybějící biologické rodiče právě tím, že jim koupili vše, o co si chlapci řekli, a také jim dovolili dělat vše, co chtěli. To se projevilo už ve 13 letech, kdy si Denis sedl za volant auta a při řízení havaroval. Než tato záležitost došla k soudu pro mládež, kurátorka doporučila rodičům a Denisovi výchovný program ve středisku výchovné péče. Rodiče však raději zvolili psychiatrickou léčbu. Po opakovaných potížích se opět rodiče vyhnuli etopedickému programu a zvolili dětskou klinickou psycholožku, která rodiče podporovala spíše v medikamentózní léčbě. Poté, co však kurátorka zjistila u Denise užívání drog, a to tvrdých, a navíc to, že Denis doma krade velké finanční obnosy, program ve středisku výchovné péče nařídila Denisovi jako povinnost.

Nejprve se účastnil ambulantně, ale když se kurátorka setkala s etopedem a hovořili o osobnosti Denise, ambulantní sezení by nebyla účinná. Proto kurátorka navrhla 2 měsíční pobyt, což podpořil soud svým rozhodnutím.

Po návratu se však Denis ani nesnažil o nějakou změnu a při distribuci drog mezi spolužáky se rodiče od Denise úplně distancovali a již ho doma nechtěli. Kurátorka zařídila pobyt v krizovém zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Zde byl Denis měsíc a po zjištění drogové závislosti na tvrdých drogách mu kurátorka zařídila detoxikaci na oddělení pro děti. Mezitím zajistila místo v terapeutické komunitě pro drogově závislé děti a mládež, k tomu vyjednala i souhlas od rodičů. Denise se tak po detoxikaci dostal do komunity, kde je dosud, pracují s ním terapeuti na změně jeho návyků a chování. Denis

nemá kontakt s rodiči, ti nemají vůbec zájem, ale je ve velmi častém spojení s kurátorkou, která jej navštěvuje a je to pro něj jediný kontakt se světem. S rodiči se kurátorka snaží rovněž pracovat, ale ti absolutně odmítají jakýkoliv kontakt.

Výzkumná otázka 1: Spolupráce kurátora a institucí nabízející sociální služby je nezbytná v systému péče o ohrožené děti.

První kontakt kurátorky a státního zastupitelství, instituce navrhuje soudní opatření ukládaná nezletilým, kteří se dopustili porušení zákona, byl z důvodu jinak trestné činnosti Denise. Jednalo se o řízení auta ve věku 13 let, s nimž havaroval. Mezitím, než byl tento skutek soudně projednán, doporučila kurátorka terapie u etopeda, ale toto rodiče několikrát odmítli. Byli ochotni Denise doprovázet k psychiatrovi a psychologovi. Tato kurátorka neviděla jako vhodné, a nařídila tedy ambulantní docházku do střediska, později pobyt, což podpořil i soud a státní zástupce, kterým kurátorka předložila pádné důkazy o nezbytnosti této péče, zakládající si na diagnostice etopeda.

Pobyt ve středisku však nebyl příliš účinný, Denis doma kradl peníze, užíval drogy a distribuoval je i mezi vrstevníky ve škole. Rodiče však nechtěli už dále problémy řešit a distancovali se od syna, a tak kurátorka musela řešení najít sama a Denise umístila do krizového zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Zde byl Denis měsíc a po propuštění, poté, co se intoxikoval, byl odvezen na detoxikační kůru. V době pobytu zde kurátorka zařídila následnou péči v komunitě pro nezletilé, k čemuž po její intervenci dali souhlas i rodiče.

Výzkumná otázka 2: Dítě je ochotno participovat na změně svého chování.

Denis od prvopočátku nebyl ochotný účastnit se jakýchkoliv terapií či sezení, kontrol nebo rozhovorů s kýmkoliv z institucí, ale ani s rodiči. Jediné, co pro něj bylo důležité, byli kamarádi, se kterými užíval drogy. Peníze na ně kradl doma, proto ani s rodiči nevycházel, neměl potřebu jim cokoli říkat nebo vysvětlovat, a oni se báli a raději ho nechali dělat, co uzná sám za vhodné. K ambulantní docházce do SVP se stavěl velmi negativisticky, a byl rád, že rodiče přesvědčil, že tam chodit nebudou, raději byl ochotný brát léky na psychiatrii. Když byl později po incidentu s drogami a spolužáky dán do péče krizového zařízení pro děti, věděl, že je tam jen dočasně a bylo mu úplně jedno, co se kolem něj děje, on se ničeho neúčastnil. Po předávkování drogou a hospitalizaci na detoxikačním oddělení se Denis začal nad sebou zamýšlet, a poté, co s kurátorkou probírali možné alternativy jeho budoucnosti, byl ochoten spolupracovat. Také si uvědomil, že dveře domů má zavřené,

že rodiče nejsou ochotni s ním vůbec mluvit, vidět se, ani jakkoliv jinak se kontaktovat. Proto začal spolupracovat i s psychology a terapeutky a dobrovolně přistoupil na následnou léčbu v komunitě pro drogově závislé. V ní se učí novému chování, zvyků a srovnává si svoje priority pro život.

Výzkumná otázka 3: Rodina je ochotna zodpovědně spolupracovat s kurátorem a ostatními institucemi při řešení obtížné situace ohroženého dítěte rizikovým chováním.

Oba rodiče Denise od dětství omlouvali a dovolili mu vše, on se tak nenaučil respektu k nim, a ani nedokázal odlišovat hranice, co může, a co ne. Rychle se naučil s rodiči manipulovat a jejich návrhy a zákazy vůbec nebral vážně. Ti se před problémy schovávali a ani s kurátorkou nechtěli spolupracovat, a nechtěli si přiznat, že jejich syn je neposlušný a mají s ním problém. Proto se stále vyhýbali jakékoliv pomoci a vylouvali se na složitost dopravní dostupnosti, finanční nedostatek, atd., ale za tím vším se skrýval strach z kontroly jejich rodiny. Proto raději volili lékařskou péči psychiatra, který ovšem neřešil výchovnou složku osobnosti Denise. Po dalších problémech kurátorka nařídila středisko výchovné péče, rodiče opět odmítli spolupracovat, a až při nařízení pobytu soudem, to vzali jako povinnost a podvolili se rozhodnutí, ale ne příliš ochotně. Až poté, kdy si museli přiznat, že jejich syn je závislý na drogách a dopouští se nelegální činnosti, chtěli věc okamžitě řešit tím, že Denise „vrátí do ústavu“ a byli ochotni pro to udělat cokoliv. V době, kdy byl Denis umístěn do krizového zařízení a potom na detoxikační kůru, se rodiče od něj odvrátili, a přestali s ním komunikovat. Kurátorka se snažila navázat kontakt a posílit soudržnost rodičů a syna, ale všechny snahy se jevíly marné. Jediné, kdy byli rodiče ochotni s kurátorkou dále být v kontaktu, bylo v době, kdy měl Denis nastoupit léčbu v komunitě, a bylo potřeba souhlasu rodičů. Ten byli ochotni dát, neboť měli strach, že se Denis vrátí domů. Od té doby nejsou v žádném kontaktu s Denisem, kurátorku oni nevyhledávají, a pokud je kontaktuje ona, nechají se zapírat a nemají o cokoliv zájem.

Výzkumná otázka 4: Intervence kurátora vede k zamezení dalšího delikventního jednání dítěte.

I přes nezájem rodičů o řešení výchovných problémů syna Denise se podařilo ho zařadit do 2 měsíčního výchovného programu ve středisku výchovné péče. Jelikož měl však Denis na vrubu nejen záškoláctví, agresivitu, nerespektování ostatních lidí v okolí, ať už spolužáků nebo dospělých, ale i drogovou závislost, bylo potřeba s ním pracovat rozhodně

delší dobu než jen soudně určené 2 měsíce. Po předávkování a následné detoxikaci tak kurátorka zařídila doléčovací komunitu, kde je Denis už téměř rok a podařilo se jí a terapeutům získat jeho zájem o léčbu, náhled na své dřívější chování, a také změnit jeho hodnotový potenciál tak, že dokáže už sebereflexí zhodnotit rozdíly v tom, jak žil dříve a jak chce žít do budoucna, a pomalu a postupně tyto návyky mění.

VYHODNOCENÍ

Denis se ke kurátorce dostal sice z důvodu poruch chování, ale postupně se rozkryla závislost na drogách. Zpočátku měl sice Denis podporu rodičů, ale ti se od něj v jeden moment odvrátili a vůbec se již nepodařilo dobrý vztah navázat. Denis tak spolupracoval pouze s odborníky, které kurátorka doporučila a s ní. O to víc se však Denis snažil. Tým, s nímž Denis byl v denním kontaktu a i kurátorka odvedli velký kus práce, což lze hodnotit tím, že Denis v komunitě žije životem bez drog, v rámci terapií pracuje, učí se se zájmem různé dovednosti a srovnává si to, jak chce žít do budoucna, a lze říci, že jeho život nyní je diametrálně rozdílný od toho, kdy přišel do péče kurátora.

KAZUISTIKA č. 3

Narodil se v partnerském svazku rodičů a v jeho 2 letech se matka odstěhovala za novým přítelem. Jendu nechala ve výchově otci, kterému pomáhala jeho matka, Jendova babička. Až do Jendových 5 let se matka o syna vůbec nezajímala a Jenda tak byl pod výchovným vedením své babičky, která řídila celou domácnost. V Jendových 5 letech se matka vrátila, ovšem pouze s tím, že žádala Jendu do své péče. Soudu dokazovala, že si uspořádala rodinné poměry, má bydlení, kde může se synem bývat, a tak se postupně začala se synem vídat a sbližovat se. Po nějaké době pak byl Jenda svěřen matce do výchovy a přestěhoval se k ní. Matka však nechtěla, aby se Jan vídal se svým otcem a stále častěji jim bránila se vídat. Vždy vymyslela nějaký důvod, jen aby se neviděli.

Čtyři roky se otec snažil, aby s Jendou mohl trávit čas, ale nakonec rezignoval, a to i proto, že se matka s Jendou odstěhovali velmi daleko a bylo tak pro něj složité jezdit za synem na návštěvy, pokud matka jejich vztah nepodporovala. Jenda tak ztratil mužský vzor v rodině, neboť matka odešla i od svého přítele a bydleli už jen spolu sami dva s Jendou. To se projevilo na prospěchu ve škole, nejprve jen nedostatečným prospěchem, později velkou absencí. Poté, co kurátorka zařídila vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně a byla u Jendy zjištěna porucha ADHD mu zařídila přestup na speciální školu.

Tam to pro něj sice bylo méně náročné, ale Jenda svoje povinnosti neplnil a matka jej vůbec nekontrolovala, bylo tedy nutno přistoupit ke kontrole ze strany kurátorky. Ta ve spolupráci s pedagogem ze školy, matkou stanovila pravidla, kdy se Jenda bude učit, jak bude matka spolupracovat a kontrolovat synovy školní povinnosti a Jenda pak docházel na kontroly ke kurátorce. Zároveň kurátorka doprovodila matku na úřad práce, kde společně zažádaly o jednorázovou dávku pro Jendu na městskou dopravu, neboť matka neměla finanční prostředky na průkazku pro Jendu, a tak absentoval ve škole. I přes tyto snahy kurátorky se Jenda stále škole vyhýbal, úkoly nedělal, matku nerespektoval.

Proto nařídila výchovný program s etopedem ve středisku výchovné péče, a to pravidelně 1x týdně. Tam se řešila nejen docházka a úkoly, ale i aktivity ve volném čase, jaké má Jenda kamarády, a pomalu se do toho zapojovala i matka, neboť ta do té doby neměla vůbec tušení o tom, co její syn dělá, s kým kamarádí. Po několikaměsíčních sezeních s etopedem se zlepšovala školní docházka, plnění zadaných úkolů a i chování Jendy, a k tomu i matka se zlepšila ve svých rodičovských povinnostech. Proto kurátorka byla ochotna na doporučení etopeda docházku do střediska ukončit a domluvila se s matkou a Jendou pouze na kontrolách u ní. Ty probíhají jednou za měsíc a již několik měsíců je tento model funkční.

Výzkumná otázka 1: Spolupráce kurátora a institucí nabízející sociální služby je nezbytná v systému péče o ohrožené děti.

Kurátorka začala rodinu sledovat poté, co ji přebrala od sociální pracovnice. Ta původně měla dohled nad rodinou z důvodu rodičovské způsobilosti, zda rodiče – nejprve otec, poté matka – zvládají péči o syna. Když však začaly výchovné problémy ve škole, případ dostala kurátorka. Nejprve se zabírala špatným prospěchem Jendy, a to ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou, při diagnostikování i poruchy ADHD pak vyřídila Jendovi přestup na speciální školu, kde se mu více mohli věnovat. Zde kurátorka spolupracovala se školním poradenským pracovištěm. V době, kdy měl Jenda absenci ve škole z důvodu špatné finanční situace matky, byla nutná spolupráce kurátorky a úřadu práce, kde si matka za jejího doprovodu, požádala o jednorázovou dávku na jízdenku pro Jendu.

I přes velkou péči kurátorky o rodinu Jenda stále vykazoval vysokou absenci ve škole, rizikové chování, jako bylo kouření, nevhodné chování a činnost, proto kurátorka dojednala výchovný program u etopeda ve středisku výchovné péče. Sama pak

kontrolovala Jendu a matku, zda dodržují nastavená pravidla, docházku do střediska a i školní docházku a aktivity ve spolupráci se školou a matkou.

Výzkumná otázka 2: Dítě je ochotno participovat na změně svého chování.

Jenda se svojí matkou sice byl v útlém dětství, ale po několikaleté odmlce matky se znovu začali sžívat až v jeho předškolním věku. Jenda si tak uvědomoval, že matka na něj nestačí, že s ním nemá pevné vazby, a také, že vůbec netuší, co on dělá, jaké má kamarády a později i to a jak se mu ve škole daří. Brzy toho začal využívat a poté, co procházely první excesy ve škole, zvyšoval laťku svých zkušebních možností. Zvětšovala se neomluvená absence, když se mu do školy nechtělo, tak si napsal omluvenku sám, později se spřátelil s kamarády, kteří ho v tom podporovali. Začal s nimi kouřit nejen cigarety, ale i marihuanu, byl ochotný pro ně udělat vše, jen aby se jim zavděčil a oni ho přijali mezi sebe. Po několika kontrolních schůzkách u kurátorky viděl, že je už pod neustálým dohledem a o to víc se snažil se vlivu kontrol vymanit, a vyváděl o to víc. Byly to však jen takové jeho vzdory, protože když se později dostal až do terapeutického vedení etopeda, kam musel na nařízení kurátorky docházet, velmi rychle zjistil, že takový zájem o něj nikdy nebyl, že mu vlastně etoped pomáhá, naslouchá mu, snaží se mu rozumět a začal být spokojen. Proto se na sezení k němu těšil, a když chodil zároveň ke kurátorce, začal měnit svoje chování. Pravidelně chodil do školy, psal úlohy, připravoval se na vyučování a k tomu měl podporu etopeda, kurátorky a později zjistil, že i matky.

Výzkumná otázka 3: Rodina je ochotna zodpovědně spolupracovat s kurátorem a ostatními institucemi při řešení obtížné situace ohroženého dítěte rizikovým chováním.

V době, kdy kurátorka začala pracovat s rodinou, tuto čítala pouze matka a Jenda. Otec již několik let se synem nekomunikoval, a to proto, že matka bránila jejich styku, proto rezignoval. Další překážka byla i velká vzdálenost mezi městy, kde oba bydleli, proto se ani kurátorce nepodařilo otce přesvědčit o opětovné navázání vztahu. Proto pracovala jen s matkou a Jendou. Matka ovšem nejevila moc účasti na výchově syna, od počátku si nevěděla rady, a tak jakékoliv problémy, které měla ve škole řešit, raději odsouvala. Až to vygradovalo tak, že musela spolupracovat s kurátorkou. Nejprve se vymlouvala na různé potíže, proč na schůzky do školy nemůže, poté na finanční situaci, ale když jí kurátorka pomáhala krok za krokem, situace se stabilizovala a ona celkem vděčně přijala i vedení v osvojení si a zvládnání výchovného stylu od etopeda i kurátorky.

Výzkumná otázka 4: Intervence kurátora vede k zamezení dalšího delikventního jednání dítěte.

Kurátorka nejprve spolupracovala se školou z důvodu Jendových absencí a nezvládnutí učení. K tomu využila pedagogicko-psychologickou poradnu, dále školní poradenské pracoviště a později etopeda ve středisku výchovné péče, kde Jan s matkou absolvovali dlouhodobou terapii, výchovné vedení a rodinnou terapii. K tomu koordinovala kurátorka další potřebné péče a instituce a sama kontrolovala výsledky. Poté, co pak stanovila pravidla mezi členy rodiny, vzájemný respekt, dodržování důslednosti ve výchově ze strany matky, a to vše za její podpory a etopedova vedení lze říci, že došlo ke zlepšení a zamezení recidivy.

VYHODNOCENÍ

Velké absence, které vedly k navázání spolupráce kurátorky s Jendou a jeho matkou se podařilo za spolupráce kurátorky, institucí, jež postupně Jenda navštěvoval a procházel terapiemi eliminovat. Rovněž tak podpora rodičovských kompetencí, vedení rodiče a dítěte vedla k pozitivním změnám u samotného Jendy a i v jeho rodinném prostředí.

KAZUISTIKA č. 4

Pochází z úplné rodiny, žije s rodiči a sestrou. Oba rodiče jsou zaměstnaní, sestra navštěvuje základní školu, na rodinu nejsou žádné stížnosti ani v obci, sestra ve škole prospívá velmi dobře, je premiantkou třídy, potíže s chováním nemá. Leoš však rodičům působí starosti od prvního stupně základní školy. Už tam se projevoval vulgárně, a jeho chování bylo agresivní. Proto s ním rodiče chodili do pedagogicko-psychologické poradny. Pod tímto vlivem se chování zlepšilo. V 7. ročníku se ovšem opět začal Leoš projevovat problémově. Utíkal z domu, a tehdy se o něm dozvěděla kurátorka. Doporučila spolupráci s psychologem, a tak chodil s rodiči na psychologická sezení. Po půl roce se opět zklidnil a spolupráce byla ukončena. Zůstal však v péči kurátorky a po několika měsících bylo nutno řešit opět Leošovo chování. Kurátorka opět doporučila návštěvy u psychologa, ale toto rodiče již odmítli, neboť jejich psycholog již v poradně nepracoval a oni odmítali kohokoliv jiného. To se pak projevilo v dalším roce, kdy Leoš začal využívat spolužáky k tomu, aby byl středem pozornosti.

V té době však onemocněl a zameškal víc jak tři čtvrtiny školního roku, proto v dalším školním roce opakoval 8. třídu. Hned od začátku si ve třídě vyhradil místo mezi spolužáky tím, že je nutil dělat pro něj cokoli, co si přál, a vyhrožoval jim, pokud to nesplní. Svým chováním narušoval klima celé třídy, vyvolával konflikty a nutil spolužáky i do protiprávního jednání. K tomu přibýly i neomluvené absence, a tak kurátorka rodičům opět doporučila odbornou pomoc, dle ní bylo nejlepší středisko výchovné péče. Ale toto rodiče odmítli, chtěli původní poradnu, tak tam sjednala schůzku u speciálního pedagoga. Po několika sezeních tento však rodičům i kurátorce při případové konferenci doporučil změnu poradny na středisko, bylo potřeba s Leošem pracovat velmi intenzívně a jinak, neboť Leoš byl diagnostikován jako narušená osobnost, na což neměl tento pedagog prostor. Proto kurátorka rozhodla o nutnosti změny a rodiče tak přesvědčila k návštěvám u etopeda ve středisku. Při terapiích zde se zjistilo i užívání drogy, závislost na hracích automatech a další patologie.

Kurátorka sezvala všechny zúčastněné na schůzku, neboť se v té době dozvěděla ještě o dalším skutku, kterého se Leoš dopustil, a jednalo se o trestnou činnost. Proto na případovou konferenci pozvala i probačního úředníka a státního zástupce, a společně se všichni shodli na souběhu terapie ve středisku s etopedem, a zároveň probačním programem, jež poskytovala probační a mediační služba. Leoš tak procházel programem pro rozvoj osobnosti a zároveň zjišťoval co v životě je ještě možné a co je už bráno jako trestná činnost. Kurátorka pak kontrolovala pravidelnost docházky do programů a za spolupráce rodičů a všech zúčastněných odborníků se resocializace Leoše dařila.

Výzkumná otázka 1: Spolupráce kurátora a institucí nabízející sociální služby je nezbytná v systému péče o ohrožené děti.

Po oznámení policie, jež se týkalo útěku Leoše, se kurátorka o něj a rodinu začala zajímat. Zjistila, že už v dětství docházel k psychologovi, a tak opětovně doporučila psychologickou poradnu. Po půl roce opět Leoš nedokázal zvládat své emoce a agresivitu, proto kurátorka chtěla znovu navázat na terapii, ale toto už rodiče odmítli, neboť by museli změnit pracovníka. Asi 2 měsíce na to však po opakovaných prohrěšcích kurátorka objednala sezení u speciálního pedagoga této původní poradny. Ten pak doporučil změnu terapie a kurátorka tak nařídila rodičům i Leošovi terapeutický program ve středisku výchovné péče. Při zjištění dalších patologií rozhodla nejen o pokračování v programu, ale spojila se i s probačním úředníkem a státním zástupcem a soudem Leošovi uložili povinnost účastnit se probačního programu pro nezletilé. Kurátorka pak kontrolovala

docházku a vždy po nějaké době sezvala zúčastněné na týmovou schůzku, kde se domlouvali na dalším průběhu.

Výzkumná otázka 2: Dítě je ochotno participovat na změně svého chování.

Chování, které Leoš nedokázal korigovat sám už od první třídy, bylo nutno zkorigovat za pomoci odborných pracovníků. Na tom se nejprve pokoušel s Leošem pracovat psycholog, v době adolescence pak při větších obtížích speciální pedagog. Leoš sám však vůbec nespolupracoval, spíše se ještě snažil negovat jakékoliv terapie, až přistoupila kurátorka k nařízení odborné pomoci etopeda a později poté, co se Leoš dopustil jinak trestné činnosti, i probačního úředníka. V okamžiku, kdy se pak účastnil výchovného a probačního programu, kdy zjistil, že programy jsou zábavnou formou zajímavé a neublíží mu, ba naopak mu oba pracovníci pomáhají a zajímají se o něj, začal ochotně na programy docházet. Kurátorka pak kontrolovala pokroky a po delší době konstatovala, že Leoš vykazuje známky změn, přestal hrát na automatech, nedopouští se dalšího protiprávního jednání, a i vztahy s rodiči, učiteli a spolužáky se zlepšily.

Výzkumná otázka 3: Rodina je ochotna zodpovědně spolupracovat s kurátorem a ostatními institucemi při řešení obtížné situace ohroženého dítěte rizikovým chováním.

Výchova v rodině Leoše byla vždy jednotná, oba rodiče měli dobrý výchovný styl, spolupracovali od začátku školní docházky s třídní učitelkou, chodili na rodičovské schůzky, po doporučení navštěvovali se synem psychologa, pedagogicko-psychologickou poradnu. Když se v pubertě měli pak znovu účastnit psychologických sezení na doporučení kurátorky, odmítali toto, ale důvod byl ten, že jejich psycholog odešel z tohoto poradenského pracoviště a oni jiného nechtěli. Přiznávali však, že mu po nemoci dovolí vše, neboť se o něj bojí a od té doby si s dělá co chce a nemá k nim ani úctu, ani pro něj nejsou autoritami. Proto později, když viděli, že jejich syn potřebuje někoho, kdo s ním bude pracovat, byli ochotni přistoupit na změnu pracovníka, ale ne pracoviště. Proto přebral rodinu speciální pedagog v pedagogicko-psychologické poradně. Jelikož ale on zkonstatoval, že je potřebná jiná forma terapie, pak už na doporučení jeho a kurátorky ochotně navštěvovali s Leošem etopeda ve středisku výchovné péče. V době, kdy se přidružila ještě i trestná činnost jejich syna, byli ochotni s ním docházet i do střediska probační a mediační služby. Zvláště poté, co viděli pokroky svého syna, jak nevyhledává svoje původní kamarády, nechodí do hospody a ani hrát automaty a je

ochoten s nimi doma mluvit, byli velmi rádi, že si našli čas a na všechny ty terapie ho doprovázeli.

Výzkumná otázka 4: Intervence kurátora vede k zamezení dalšího delikventního jednání dítěte.

Sezení u psychologa jako první kontakt Leoše s odborníkem byl účinný pouze v raném dětství. Později, když tuto pomoc doporučila kurátorka, však měla krátkodobý účinek. Bylo to i vzhledem k pubertálnímu věku Leoše, a tak znovu opakovaně apelovala na rodiče. Když pak zajistila odbornou pomoc speciálního pedagoga v pedagogicko-psychologické poradně, zjistilo se, že Leoš má problémy jiného charakteru a bylo nutno zajistit jiné odborné vedení. Proto se spojila s etopedem a psychologem ve středisku výchovné péče, kam Leoš s rodiči docházel pravidelně. K tomu ve spolupráci s probačním úředníkem zajistila místo v probačním programu pro nezletilé, důvodem byla jinak trestná činnost Leoše, jíž se dopustil právě v té době. Po absolvování programů, terapií, za spolupráce rodičů došlo ke zlepšení chování Leoše, přestal navštěvovat pohostinská zařízení, nehrál na automatech, kde dříve prohrával hodně peněz, nedopustil se žádného protiprávního jednání a i vztahy mezi vrstevníky, učiteli a s rodiči se upravily. Na schůzce multitýmu pak pracovníci konstatovali, že je dobré v terapiích ještě nějakou dobu pokračovat, neboť mají pozitivní účinky.

VYHODNOCENÍ

U Leoše bylo z počátku evidentní, že bude potřeba nejen větší úsilí všech, kteří s ním a rodinou budou pracovat, ale rovněž i to, že bude třeba větší přípravy na energie na to, přesvědčit rodiče ke spolupráci tak, aby to bylo v zájmu Leoše. Přes počáteční potíže se tak podařilo kurátorce a celému odbornému týmu Leošovi narovnat jeho životní hodnoty, což bylo nejen docházka do školy, chování k autoritám i k vrstevníkům, ale i zamezení trestné činnosti, a největší úspěch byl asi ten, že se Leoš vzdal hry na automatech. Lze tak říci, že multitýmová spolupráce byla úspěšná.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se snažil osvětlit problematiku práce kurátora a jeho roli v systému péče o ohrožené děti, stejně jako celý systém OSPOD v rámci sociální politiky v České republice. Toto téma jsem si zvolil proto, že jak už jsem zmínil v úvodu, že jsem absolvoval praxi na odboru sociálních věcí obce s rozšířenou působností, přišel jsem do styku s klienty, kteří potřebovali pomoc kurátora, a pronikl jsem více do této problematiky. Jedná se o téma, které je hodně diskutováno nejen mezi odborníky, ale také mezi laickou veřejností, protože dosud nebyla pozice kurátora v zákoně přesně specifikována, ačkoliv s termínem se běžně pracuje.

V první kapitole jsem popsal stávající legislativu vztahující se k právní ochraně dětí a pozici kurátora v rámci právního systému. Osobnostní předpoklady důležité a nezbytné pro tuto práci předcházejí popisu náplně práce kurátora, který je ve styku s ohroženými dětmi. Zmínil jsem také velkou osobní zodpovědnost, odbornost i nutnost lidského přístupu v rozhodování, které může dalekosáhle ovlivnit život dítěte nebo mladého člověka.

Druhá kapitola je věnována ohroženým dětem, jejich identifikaci, příčinám a souvislostem. Z uvedených informací vyplývá, že pokud děti ohrožené sociálně-patologickým chováním nejsou včas podchyceny, mohou sklouznout k chování delikventnímu a stát se klientem odboru sociálně právní ochrany dětí a potažmo kurátora.

Celý proces tedy logicky pokračuje sociální intervencí kurátora pro děti a mládež a pokračuje výčtem možností, které má kurátor k dispozici pro práci s klientem. V neposlední řadě je zmíněna také rodina, jako jeden z nezbytných pilířů celého resocializačního procesu. Vhled do problematiky je zakončen kapitolou o prevenčních a intervenčních programech.

Empirickou část jsem realizoval kvalitativním výzkumem a zpracoval jsem kazuistiky jednotlivých vybraných respondentů, v jejichž analýzách jsem hledal odpověď na výzkumné otázky. Potvrdily se předem stanovené hypotézy, že cílená odborná individuální sociální práce s dětmi a mladistvými, kteří jsou ohroženi sociálně patologickým chováním a rizikovým jednáním má velký smysl, zvláště při týmové spolupráci odborníků, jež jsou specialisté na mládež a s dětmi a mládeží pracující dlouhodobě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČÁP, J., *Psychologie pro učitele*. Praha: SPN, 1983. ISBN 14-225-87
- [2] ČÍRTKOVÁ, L., *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-475-3
- [3] FISCHER, S., SKODA, J., *Sociální patologie: Analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3
- [4] HÁJEK, B., a kol., *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1
- [5] HAVRDOVÁ, Z., *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: Osmium, 1999. ISBN 80-902081-8-5
- [6] HENDL, J., *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2
- [7] JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J., *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0
- [8] KOPŘIVA, K., *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-150-9
- [9] KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3
- [10] MAŇÁK, J., *Cesty pedagogického výzkumu*. 1. vydání. Brno: Paido, 2004, ISBN 80-7315-078-6
- [11] MATOUŠEK, O. a kol., *Metody a řízení sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2
- [12] MATOUŠEK, O., *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. ISBN 80-86429-19-9
- [13] MATOUŠEK, O. a kol., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7376-002-X
- [14] MATOUŠEK, O. KROFTOVÁ, A., *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 978-80-7367-825-8.

- [15] MOTEJL, Otakar, Iva ČERNÁ, Klára PANOVSKÁ, Petra MATYÁŠOVÁ., *Rodina a dítě. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007
- [16] MÜHLPACHR, Pavel a kol., *Sociální pedagogika II*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011, 251 s.
- [17] NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ., *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Katedra sociální práce a vzdělávání dospělých filozofické fakulty Univerzity Karlovy, 1992. ISBN: 80-7086-483-5
- [18] PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R., *Sociálně-právní ochrana v praxi*. Praha: Grada, 2012. 978-80-247-4317-2
- [19] ŘEZNÍČEK, I., *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. ISBN 80-85850-00-1
- [20] SLOWÍK, J., *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN: 978-80-247-1733-3, 160 s
- [21] ÚLEHLA, Ivan., *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. Vyd. 3. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-36-9
- [22] VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3

Zákony:

- [23] Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí
- [24] Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
- [25] Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- [26] Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Internetové zdroje:

- [27] Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/7241>
(cit. 2012 -12 -11)
- [28] Etický kodex sociálních pracovníků. Dostupné na:
<http://socialnirevue.cz/item/eticky-kodex-socialnich-pracovniku-ceske-republiky>
(cit. 2012-11-13)
- [29] Dotazník-otázky. Dostupné na: <http://www.dotaznik-online.cz/otevrene-otazky.htm>
(cit. 2012 - 12-13)
- [30] Vývojová psychologie pro sociální práci. Dostupné na:
www.mpsv.cz/files/clanky/14812/VP_nahled.pdf (cit. 2013 - 01- 15)

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA č. 1 – ROZHOVOR S KURÁTOROU

PŘÍLOHA 1: ROZHOVOR S KURÁTOROU

Dobrý den, domlouvali jsme se, že s Vámi mohu udělat rozhovor ke své bakalářské práci, máte tedy čas?

Samozřejmě, ptejte se.

Nejprve by mne tedy prosím zajímalo, zda mi můžete sdělit, jaké jsou nejčastější důvody, proč k Vám klienti přicházejí?

Tak přicházejí... většinou je spíše musím já vyzvat. Málo kdo z nich přijde na první schůzku dobrovolně, ze zájmu o pomoc.

Dobře, a tedy zpět k tomu, jaké jsou důvody pro Vaši práci s nezletilými klienty?

Tak především jsou to výchovné problémy ve škole, ať už prospěch, nedostatečná příprava, docházka, neomluvené absence, případně absence omlouvané rodiči, jež kryjí svoje děti. No a pak z hlediska dalších jevů je to trestná činnost, přestupky atd.

A dokázala byste prosím uvést příčiny toho, proč se klienti chovají tak, že se dostanou do Vaší péče?

Tak většinou je základ uložen v rodinném systému. Je to buď nedostatečná péče rodičů, jejich nedůslednost, zákazy a vyhrožování dětem, kdy oni stejně vědí, že i přes porušení se jim od rodičů nic nevrátí, jsou to jen plané výhrůžky. Pak také nedostatečná kontrola školních povinností ze strany rodičů, to u klientů absentuje už od prvních tříd škol. Další jsou podle mne i nedostatečná komunikace v rodině. Velmi často zjišťuji, že doma probíhají pouze velmi strohé diskuse a rodiče se spokojí s odpověďmi jako „ano, ne, nevím, dobrý, v poho“ atd. Potom u starších dětí už těžko rodiče navazují rozhovor, aby se dozvěděli, s kým jejich dítě kamarádí, kde se zdržuje, s kým, kde a jaký způsobem tráví svůj čas.

Uváděla jste, že k Vám klienti nepřijdou moc dobrovolně, jak se u Vás tedy objeví?

Nejčastěji je to na základě oznámení. Buď školy mne informují o problémech svých žáků, nebo policie o nějakém deliktu, kterého se klient dopustí a pak probíhá další řízení. Občas mne informují jiné instituce, které už mohou mít klienta v péči. S těmi pak nadále spolupracuji. Někdy se objevují i různá anonymní oznámení, i to je třeba prověřit, a v neposlední řadě jsou to i rodiče, kteří se přijdou poradit s problémem, a vznikne z toho dlouhodobější spolupráce.

Přicházejí rodiče sami často?

No to moc ne, ale je to škoda, protože kdyby přišli hned při prvním problému, s dítětem a celou rodinou by se mohlo pracovat o hodně dříve.

V jakém věku klienti přicházejí na první sezení?

Až tak na druhém stupni základní školy, tedy tak od těch 12-13 let. Někdy je to ale opravdu už pozdě pokud se problémy objevily už někdy v první či druhé třídě. Ale zase na druhou stranu díky za to, že vůbec přijdou. Když pak dojdou rodiče půl roku před 18-tinami jejich dítěte, tak to už fakt není možnost nějakou negativní vlastnost napravit.

Můžete mi prosím popsat, jak s klienty pracujete na počátku?

V té obecné rovině nejprve na první schůzce zjišťuji příčiny problému, jaká je rodinná, sociální situace, jaké má klient důvody k jeho chování, jaké má kamarády, co ho zajímá, jaké jsou jeho zájmy a jak probíhá jeho příprava do školy, a také jaké jsou výchovné metody nebo působení rodičů. Dále pak jaké jsou jejich vzájemné vztahy. Snažím se o takový rychlý exkurs do rodiny a problému.

Z toho potom vyvodíte, jaká pomoc bude potřebná?

Jasně, zjistím, jak hluboce je problém zakořeněn a zda zpočátku stačí nějaká moje pomoc a kontrola, nebo zda je už potřebný dlouhodobější zásah nějakého dalšího odborníka.

S kterými institucemi nebo odborníky máte navázanou spolupráci a jak tato probíhá?

Většinou spolupracuji s pedagogy a etopedy ve středisku výchovné péče, s psychology. V této instituci probíhají výchovné programy, sociální a terapeutické programy na posílení sebevědomí, posílení osobnosti a další. S úředníky probační a mediační služby, ti mají k dispozici pro nezletilé i mladistvé velmi dobré programy pro rozvoj osobnosti a hodnotového žebříčku, a mají působit i preventivně proti páchání trestné činnosti. Dále jsou to pak pedagogicko-psychologické poradny, ty zase kontaktuji v případě, že je třeba zjistit, zda dítě nemá ve škole potíže z důvodu, že na učení nestačí a tím vyloučím, že záškoláctví se dopouští proto, že by se poflakovalo záměrně. No a potom jsou různé nestátní organizace, které nabízejí ať už programy osobnostního výcviku pro mé klienty, nebo volnočasové aktivity, kterých se mohou účastnit.

To vypadá na dobře propojený systém péče.

Musím říct, že jsem ráda, že je na trhu tolik možností, s kým spolupracovat, abychom vybrali pro dítě tu nejlepší variantu pomoci. Jen se mi zdá, že i když je sice různorodost, přesto já osobně vnímám, že je zařízení přesto málo. Někdy je čekací doba na konzultace dost dlouhá, ale snažíme se se všemi spolupracovníky domlouvat tak, aby intervaly mezi sezeními byly co nejkratší. A pokud není kapacita jednoho zařízení, tak mezitím dělám kontroly já osobně.

Nevnímají pak rodiče nebo klienti roztržštěnost?

Ba naopak, spíše vidí, že jsou objektem zájmu, což na některé působí jako kontrola, kterou potřebují, a jiní zase mají pocit, že se mohou kdykoliv obrátit na kohokoliv a pomoc jim bude poskytnuta. Také pak vidí, že spolu my odborníci spolupracujeme a informace si předáváme.

To může být pro nezletilé klienty k užítku...

No právě, zvláště oni vidí, že nás neobalamutí. Že si navzájem zavoláme, řekneme si co a jak, a tak je pro ně zbytečné si vymýšlet u každého něco jiného.

Je to pro ně impulsem ke změně?

Tak už jen to, že vidí tu propojenost a nemá smysl lhát, tak se snaží své jednání korigovat. Také pak cítí tu kontrolu z více stran, a to je pro ně určitě jistý tlak, tedy i toto je nutí k nějakým změnám.

Jaká je ochota samotných klientů své chování měnit?

Jednak u nich záleží na věku, u mladších klientů je ta snaha větší, u těch starších kolem toho patnáctého roku věku, tak ti už jsou apriori v odporu, je jim všechno jedno, oni nic nechtějí, tak u nich je pak obtížnější a časově náročnější je ke spolupráci přesvědčit. A dále pak záleží na tom, jak dalece je problém rozvinut, a o jaký se jedná. Jiná je práce s klienty záškoláky a jiná s drogově závislými, ale i ti se dokáží rozhodnout a své návyky měnit. Chce to však delší čas a častější kontakt.

Máte nějaký svůj „recept“ jak s klienty pracovat?

Na každou cílovou skupinu je potřeba jiný přístup, ale také především já se snažím ke každému klientovi přistupovat individuálně, dle jeho potřeb. Ne každý záškolák má stejné důvody, proč do školy nechodí, a to je třeba zohlednit. A ne každý, kdo je v mém rejstříku jinak trestné činnosti se jí dopustil ze stejných důvodů, i to je třeba individuálně zkoumat, co ho k tomu vedlo a jaké bude jeho stanovisko k nápravě.

A co rodina, jaká je jejich spolupráce s Vámi a jinými odborníky?

Musím říci, že s rodinami mých klientů se snažím domlouvat na následné péči tak, aby se podřizovali oni i klienti terapiím či programům dobrovolně, neboť je lepší, když jsou přesvědčeni o tom, že pomoc je k užitku. Navíc když jim něco nařídíte správním řízením, a oni vaše rozhodnutí neakceptují, měl byste ukládat pokutu. Většina mých klientů je však ze sociálně slabého prostředí, tak z čeho by ty pokuty platili? No a to je pak, jako když oni vyhrožují dětem, že jim něco udělají za to, že něco nesplní a stejně se nic nestane. Proto je podle mne lepší, když se na tom dohodneme. No, a pokud to nejde hned, nechám rodiče chvíli, a pak se zase ozvu a většinou do té doby se něco změní, a oni jsou ochotni spolupracovat.

A jak se na toto dívají ostatní odborníci, se kterými spolupracujete vy i rodina?

Úplně stejně. Často mluvíme o tom, že je pro ně lepší na terapie a programy motivovaný klient, ne ten, co je mu něco nařízeno. Je tam pak lepší ochota spolupráce a viditelnější výsledky.

Jakou formou se v multitému kontaktujete?

No tak spolupráce většinou začíná tím, že zkontaktuji já někoho z nich telefonem, ale pak se většinou osobně setkáváme, abychom si sdělili informace, pokroky klientů. No, a pokud je do jednoho případu vtaženo více lidí, pak svolávám schůzku multitému nebo případovou konferenci, kde má každý možnost se vyjádřit. Na tyto pak přizvu i rodiče a klienta. Je to dobré, o těch důvodech už jsem mluvila, ale především proto, že všichni vyjádří svůj názor, snaží se vymyslet řešení v zájmu dítěte, a rodiče i klient vidí tu jednotnost celého systému.

Děkuji za rozhovor